

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
RYŠIŲ REGULIAVIMO TARNYBA**

**PATIKIMUMO UŽTIKRINIMO PASLAUGŲ RINKOS 2019 METŲ
APŽVALGA**

2020-04-23 Nr. (65.4E) ND-6

Vilnius

Santrumpos

ADIC	– Asmens dokumentų išrašymo centras prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos
EAEOPUP įstatymas	– Lietuvos Respublikos elektroninės atpažinties ir elektroninių operacijų patikimumo užtikrinimo paslaugų įstatymas
eIDAS reglamentas	– 2014 m. liepos 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 910/2014 dėl elektroninės atpažinties ir elektroninių operacijų patikimumo užtikrinimo paslaugų vidaus rinkoje, kuriuo panaikinama Direktyva 1999/93/EB (OL 2014 L 257, p. 73)
ES	– Europos Sąjunga
GRT	– Gyventojų registro tarnyba
IVPK	– Informacinės visuomenės plėtros komitetas
LR	– Lietuvos Respublika
LRV	– Lietuvos Respublikos Vyriausybė
Patikimas sąrašas	– sąrašas, kuriame pateikiama informacija apie Lietuvoje įsisteigusių kvalifikuotų patikimumo užtikrinimo paslaugų teikėjų teikiamas kvalifikuotas patikimumo užtikrinimo paslaugas (angl. <i>Trusted List</i>)
proc.	– procentai
projektas „Prisijungusi Lietuva“	– projektas „Prisijungusi Lietuva: efektyvi, saugi ir atsakinga Lietuvos skaitmeninė bendruomenė“ (www.prisijungusi.lt)
RRT	– Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnyba
SK	– Estijos bendrovė „SK ID Solutions AS“
SODRA	– Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos
VIISP	– Valstybės informacinių išteklių sąveikumo platforma
VĮ RC	– VĮ Registrų centras
VMI	– Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos

Apžvalgą parengė Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnyba.

Apžvalga prieinama PDF formatu RRT interneto svetainėse www.rrt.lt ir <https://elektroninisparasas.lt>.

Leidžiama perspausdinti švietimo ir nekomerciniais tikslais, jei nurodomas šaltinis.

© Ryšių reguliavimo tarnyba, 2020

TURINYS

SANTRAUKA.....	4
PATIKIMUMO UŽTIKRINIMO PASLAUGOS IR PASLAUGŲ TEIKĖJŲ PRIEŽIŪRA	8
Patikimumo užtikrinimo paslaugos ir jų reglamentavimas.....	8
Patikimumo užtikrinimo paslaugų teikėjų priežiūra	8
KVALIFIKUOTŲ PATIKIMUMO UŽTIKRINIMO PASLAUGŲ RINKOS POKYČIAI	11
NAUDOJIMASIS KVALIFIKUOTOMIS PATIKIMUMO UŽTIKRINIMO PASLAUGOMIS	14
Kvalifikuotų elektroninio parašo sertifikatų naudojimas (elektroninių paslaugų teikėjai).....	14
Kvalifikuotų elektroninio parašo sertifikatų naudojimas (gyventojų apklausa)	19
Kvalifikuotų elektroninių laiko žymų kūrimo ir kitos paslaugos	25
IŠVADOS.....	26

SANTRAUKA

PATIKIMUMO UŽTIKRINIMO PASLAUGOS IR PASLAUGŲ TEIKĖJŲ PRIEŽIŪRA

Patikimumo užtikrinimo paslaugos

2016 m. liepos 1 d. Lietuvoje, kaip ir kitose ES valstybėse, įsigaliojo ir pradėtas taikyti eIDAS reglamentas. Juo buvo išplėsta reglamentuojamų ir prižiūrimų paslaugų apimtis: elektroninio parašo, elektroninio spaudo ir interneto svetainių tapatumo nustatymo sertifikatų sudarymo, elektroninių laiko žymų kūrimo, elektroninio parašo ir elektroninio spaudo galiojimo patvirtinimo, elektroninio parašo ir elektroninio spaudo ilgalaikės apsaugos bei elektroninio registruoto pristatymo paslaugos, kurios, vadovaujantis eIDAS reglamento 3 straipsnio 16 dalimi, visos kartu vadinamos **patikimumo užtikrinimo paslaugomis**.

Patikimumo užtikrinimo paslaugų teikėjų priežiūra

Įgyvendinant eIDAS reglamento nuostatas, LRV 2016 m. vasario 18 d. nutarimu Nr. 144¹ RRT buvo paskirta patikimumo užtikrinimo paslaugų priežiūros įstaiga ir įstaiga, atsakinga už patikimo sąrašo sudarymą, tvarkymą ir skelbimą. Pagrindinės RRT funkcijos šioje srityje: LR įsisteigusių patikimumo užtikrinimo paslaugų teikėjų veiklos priežiūra, patikimo sąrašo sudarymas, tvarkymas ir skelbimas, konsultacijų patikimumo užtikrinimo paslaugų klausimais teikimas, dalyvavimas įvairiose LR ir tarptautinėse organizacijose bei darbo grupėse patikimumo užtikrinimo paslaugų priežiūros klausimais.

RRT, kaip šios srities priežiūros institucijos, paskirtis – užtikrinti, kad patikimumo užtikrinimo paslaugų teikėjai ir jų teikiamos paslaugos atitiktų nustatytus reikalavimus.

KVALIFIKUOTŲ PATIKIMUMO UŽTIKRINIMO PASLAUGŲ RINKOS POKYČIAI

2019 m. kvalifikuotas patikimumo užtikrinimo paslaugas teikė ir buvo prižiūrimi šie Lietuvos patikimumo užtikrinimo paslaugų teikėjai:

- **2 kvalifikuotus elektroninio parašo sertifikatus sudarantys** paslaugų teikėjai: ADIC ir VĮ RC.
- **1 kvalifikuotus elektroninio spaudo sertifikatus sudarantis** paslaugų teikėjas: VĮ RC.
- **2 kvalifikuotų elektroninių laiko žymų kūrimo paslaugas teikiantys** paslaugų teikėjai: UAB „BalTstamp“ ir VĮ RC.

Toliau (1 lentelėje) pateikiama informacija apie populiariausių patikimumo užtikrinimo paslaugų, t. y. kvalifikuotų elektroninio parašo sertifikatų sudarymo paslaugų, teikėjų (įskaitant ir ne Lietuvos teikėjus) Lietuvos gyventojams sudarytų kvalifikuotų elektroninio parašo sertifikatų skaičiaus pokytį per pastaruosius trejus metus.

1 lentelė. **Kvalifikuotų elektroninio parašo sertifikatų skaičiaus dinamika 2017 m. pab. – 2019 m. pab.**

Paslaugų teikėjai	Galiojančių kvalifikuotų elektroninio parašo sertifikatų skaičius		
	2017 m. pab.	2018 m. pab.	2019 m. pab.
ADIC	645 185	609 614	621 018
VĮ RC	298 942	78 813	56 999
Iš viso (Lietuvos teikėjai):	944 127	688 427	678 017
SK	-	237 737	877 031
Iš viso:	944 127	926 164	1 555 048

Šaltinis: RRT

¹ LRV 2016 m. vasario 18 d. nutarimas Nr. 144 „Dėl patikimumo užtikrinimo paslaugų priežiūros įstaigos ir įstaigos, atsakingos už nacionalinio patikimo sąrašo sudarymą, tvarkymą ir skelbimą, paskyrimo“.

Apibendrinus iš ADIC ir VĮ RC už 2019 m. gautus ir RRT turimus ankstesnių metų duomenis apie galiojančius kvalifikuotus elektroninio parašo sertifikatus matyti, kad, palyginti su 2018 m., bendras Lietuvoje išduotų galiojančių Lietuvos patikimumo užtikrinimo paslaugų teikėjų sudarytų kvalifikuotų elektroninio parašo sertifikatų skaičius 2019 m. pabaigoje sumažėjo 1,5 proc. (2018 m. buvo sudaryti 688 427 galiojantys kvalifikuoti elektroninio parašo sertifikatai, o 2019 m. – 678 017). Tačiau bendras Lietuvos gyventojams 2019 m. išduotų ir galiojančių kvalifikuotų elektroninio parašo sertifikatų skaičius padidėjo 68 proc. (2018 m. pabaigoje galiojo 926 164 sertifikatai, o 2019 m. pabaigoje – 1 555 048), kadangi 877 031 kvalifikuotą elektroninio parašo sertifikatą Lietuvos gyventojams sudarė Estijoje įsisteigęs ir prižiūrimas paslaugų teikėjas SK.

2019 m. pabaigoje iš bendro Lietuvos gyventojams išduotų galiojančių kvalifikuotų elektroninio parašo sertifikatų skaičiaus (1 555 048) su asmens tapatybės kortelėmis, valstybės tarnautojų pažymėjimais ir vidaus tarnybos sistemos pareigūnų pažymėjimais išduotų sertifikatų skaičius sudarė 621 018 (40 proc.), su SIM kortelėmis – 262 937 (17 proc.), su *Smart-ID* programėle – 618 330 (40 proc.) ir su kitomis lustinėmis kortelėmis arba USB kriptografiniais raktais – 52 763 (3 proc.).

Mobiliojo elektroninio parašo naudotojų skaičius per 2019 m. padidėjo beveik 3,3 karto. 2018 m. pabaigoje kartu su SIM kortelėmis ir *Smart-ID* programėle buvo išduoti ir galiojo 270 312 kvalifikuotų elektroninio parašo sertifikatų, o 2019 m. pabaigoje iš viso buvo išduoti 881 267 tokie sertifikatai. Iš 262 937 sertifikatų, išduotų kartu su SIM kortelėmis, VĮ RC išdavė 4 236, o SK – 258 701 sertifikatą, taip pat SK išdavė ir 618 330 sertifikatų su *Smart-ID* programėle. Taigi iš visų Lietuvos gyventojams išduotų pasirašymo kvalifikuotu elektroniniu parašu priemonių didžiausią dalį (57 proc.) sudaro priemonės, kurias naudotojas turi savo mobiliajame / išmaniajame įrenginyje.

Kvalifikuotų elektroninių laiko žymų kūrimo paslaugas 2019 m. Lietuvoje teikė 2 teikėjai: UAB „BalTstamp“ ir VĮ RC. 2019 m. iš viso sukurta 59 611 852 kvalifikuotos elektroninės laiko žymos: UAB „BalTstamp“ sukūrė 37 108 280 (2018 m. – 35 000 000), VĮ RC – 22 503 572 (2018 m. – 98 008) kvalifikuotas elektronines laiko žymas.

Kvalifikuotų elektroninio spaudo sertifikatų sudarymo paslaugas 2019 m. Lietuvoje teikė VĮ RC ir sudarė vieną kvalifikuotą elektroninio spaudo sertifikatą.

NAUDOJIMASIS KVALIFIKUOTOMIS PATIKIMUMO UŽTIKRINIMO PASLAUGOMIS

Šioje apžvalgoje detalai aptariamas kvalifikuotų elektroninio parašo sertifikatų naudojimas ir trumpai apžvelgiamos kvalifikuotų elektroninio spaudo sertifikatų sudarymo ir kvalifikuotų elektroninių laiko žymų kūrimo paslaugos (kadangi likusiomis 6 kvalifikuotomis patikimumo užtikrinimo paslaugomis 2019 m. Lietuvoje dar nebuvo naudojamos). Taip pat pastebėtina, kad dėl techninių priežasčių įprastai paslaugų teikėjas neturi galimybės nustatyti, kiek tiksliai asmenų naudoja turimus kvalifikuotus elektroninio parašo sertifikatus, todėl duomenis apie praktinį naudojimąsi elektroniniu parašu gauti galima tik vykdant elektroninių paslaugų teikėjų ir gyventojų apklausas.

Elektroniniu parašu **viešajame sektoriuje** daugiausia naudojamosi teikiant ir gaunant elektronines paslaugas: daugumoje didžiųjų elektroninių paslaugų sistemų kvalifikuotu elektroniniu parašu pasirašytų elektroninių dokumentų skaičiai augo. Elektroniniu parašu **privačiajame sektoriuje** daugiausia naudojamosi bankų elektroninių paslaugų sistemose atliekant bankines operacijas ir pasirašant sutartis: nors panaudotų kvalifikuotų elektroninio parašo sertifikatų skaičius dalyje bankų elektroninių paslaugų sistemų sumažėjo, tačiau kvalifikuotu elektroniniu parašu pasirašytų elektroninių operacijų skaičius daugeliu atvejų vis tiek augo (detalesnė informacija pateikiama skyriuje *Kvalifikuotų elektroninio parašo sertifikatų naudojimas (elektroninių paslaugų teikėjai)*).

Gyventojų apklausos rezultatai rodo, jog per pastaruosius penkerius metus naudojimas kvalifikuotu elektroniniu parašu stabiliai augo: 2014 m. vykdytos apklausos duomenimis, kvalifikuotu elektroniniu parašu tuo metu naudojosi tik 6 proc. apklaustų gyventojų, 2017 m. – 14 proc., 2018 m. – 18 proc., o 2019 m. – jau 23 proc.

2020 m. naudojimas kvalifikuotu elektroniniu parašu, tikėtina, augs ženkliai, kadangi tam turės įtakos Lietuvą ir visą pasaulį veikiančios COVID-19 pandemijos aktualijos, kai dauguma įstaigų ir bendrovių dirba nuotoliniu būdu, didėja elektroniniu būdu teikiamų paslaugų apimtys, vis daugiau gyventojų dirba ir įvairius reikalus tvarko internetu, o įmonės domisi įvairiomis, iki šiol buvusiomis mažiau populiariomis, patikimumo užtikrinimo paslaugomis bei jų taikymo galimybėmis².

2020 m. vasario mėn. RRT užsakymu atliktos reprezentatyvios Lietuvos gyventojų apklausos duomenimis³, Lietuvos gyventojai, kurie 2019 m. naudojo kvalifikuotu elektroniniu parašu, daugiausia (56 proc.) juo naudojo pasirašydami asmeninius elektrinius dokumentus, kiek rečiau – bankines transakcijas elektroninės bankininkystės sistemose (50 proc.), darbinus elektrinius dokumentus (39 proc.) ir atlikdami operacijas SODROJE ar kitose valstybinėse informacinėse sistemose (31 proc.).

Lietuvos gyventojai, kurie 2019 m. naudojo kvalifikuotu elektroniniu parašu, dažniausiai pasirašė naudodami *Smart-ID* mobiliąją programėlę (beveik kas antras – 48 proc.), SIM kortelę (39 proc.) bei asmens tapatybės kortelę (27 proc.). Kitą lustinę kortelę arba USB kriptografinį raktą 2019 m. pasirašymui naudojo 15 proc. apklaustųjų.

Nors, sprendžiant iš apklausų rezultatų, kvalifikuoto elektroninio parašo sertifikatų naudojimas Lietuvoje auga, tačiau vis dar daug apklaustų Lietuvos gyventojų kvalifikuotu elektroniniu parašu nesinaudoja (75 proc. visų apklaustųjų), o dalis apie jį visai nežino (32 proc. nesinaudojančių elektroniniu parašu). Tai, kad nieko apie elektroninį parašą nežino, dažniau nurodė vyresni nei 50 metų asmenys, bei tie, kurių pajamos yra mažiausios (iki 700 Eur per mėnesį).

Pagrindinės dvi Lietuvos gyventojų įvardytos prielaidos, kurios paskatintų juos pradėti naudotis kvalifikuotu elektroniniu parašu, yra tokios pat, kaip ir praėjusiais metais:

1. jei būtų daugiau informacijos apie tokio parašo naudą (30 proc.);
2. jei būtų daugiau informacijos apie elektroninio parašo patikimumą ir teisinę galią (25 proc.).

Taip pat vis dar sąlyginai didelė dalis Lietuvos gyventojų (55 proc.) nežino, kad asmens tapatybės kortelės galima naudoti pasirašant kvalifikuotu elektroniniu parašu (detalesnė informacija pateikiama skyriuje *Kvalifikuotų elektroninio parašo sertifikatų naudojimas (gyventojų apklausa)*).

Tad siekiant paskatinti Lietuvos gyventojus naudotis patikimumo užtikrinimo paslaugomis, pagrindinis dėmesys ir toliau turi būti skiriamas patikimumo užtikrinimo paslaugų teikėjų priežiūrai, kad būtų užtikrintas visus reikalavimus atitinkančių, saugių ir patikimų paslaugų teikimas, taip pat elektroninio parašo naudos ir patikimumo užtikrinimo paslaugų viešinimui, ypač tarp mažesnes pajamas gaunančių ar vyresnio amžiaus asmenų. Tikslinga kuo plačiau viešinti ir galimybę pasirašyti elektroniniu parašu naudojantis valstybės išduodamomis priemonėmis – asmens tapatybės kortelėmis, ypač tarp mažesnes pajamas gaunančių ar vyresnio amžiaus asmenų bei kaimo gyventojų.

² RRT užsakymu 2020 m. balandžio 5–8 d. bendra Lietuvos ir Didžiosios Britanijos rinkos ir viešosios nuomonės tyrimų kompanija „Baltijos tyrimai“ atliko papildomą gyventojų apklausą, kurios metu apklausti 507 Lietuvos gyventojai nuo 18 iki 74 metų CAWI metodu. Šios papildomos apklausos duomenys parodė, kad jau pirmosiomis karantino savaitėmis stebimas gyventojų naudojimosi kvalifikuotu elektroniniu parašu augimas. Jeigu 2020 m. vasario mėn. kvalifikuotu elektroniniu parašu naudojosi 23 proc. 18 metų ir vyresnių gyventojų, tai balandžio mėn. pradžioje – jau 29 proc. Tarp 18–74 metų Lietuvos gyventojų, besinaudojančių internetu, elektroninio parašo naudotojų skaičius nuo vasario mėn. iki balandžio mėn. pradžios padidėjo 8 procentiniais punktais (nuo 30 proc. iki 38 proc.).

³ Apklausą atliko bendra Lietuvos ir Didžiosios Britanijos rinkos ir viešosios nuomonės tyrimų kompanija „Baltijos tyrimai“. Apklausą vyko 2020 m. vasario 13–26 d. Apklausta 1 030 Lietuvos gyventojų nuo 18 metų, atrinktų pagal 117 atrankos taškų. Rezultatų paklaida neviršija 3,1 proc.

Tikimasi, kad Lietuvos gyventojus, stokojančius informacijos apie elektroninį parašą ir jo panaudojimo galimybes, pradėti naudoti kvalifikuotu elektroniniu parašu arba juo naudotis dažniau ir įvairesniems tikslams paskatins projekte „Prisijungusi Lietuva“⁴, kurį 2019–2021 m. įgyvendina RRT kartu su IVPK, asociacija „Langas į ateitį“, Lietuvos nacionaline Martyno Mažvydo biblioteka ir LR vidaus reikalų ministerija, numatytos veiklos, supažindinančios su įvairiomis naudingomis skaitmeninių technologijų teikiamomis galimybėmis.

⁴ Daugiau informacijos apie projektą www.prisijungusi.lt.

PATIKIMUMO UŽTIKRINIMO PASLAUGOS IR PASLAUGŲ TEIKĖJŲ PRIEŽIŪRA

Patikimumo užtikrinimo paslaugos ir jų reglamentavimas

2016 m. liepos 1 d. Lietuvoje, kaip ir visoje ES, įsigaliojo ir pradėtas taikyti eIDAS reglamentas, kuris pakeitė elektroninio parašo teisinį reguliavimą ir kuriuo buvo išplėsta reglamentuojamų ir prižiūrimų paslaugų apimtis: juo reglamentuojamos elektroninio parašo, elektroninio spaudo ir interneto svetainių tapatumo nustatymo sertifikatų sudarymo, elektroninių laiko žymų kūrimo, elektroninio parašo ir elektroninio spaudo galiojimo patvirtinimo, elektroninio parašo ir elektroninio spaudo ilgalaikės apsaugos bei elektroninio registruoto pristatymo paslaugos. Visos kartu, vadovaujantis eIDAS reglamento 3 straipsnio 16 dalimi, šios paslaugos vadinamos **patikimumo užtikrinimo paslaugomis**.

2018 m. balandžio 26 d. priimtas Lietuvos Respublikos elektroninės atpažinties ir elektroninių operacijų patikimumo užtikrinimo paslaugų (EAEOPUP) įstatymas, kurio tikslas sudaryti teisinį pagrindą, kad LR efektyviai veiktų elektroninė atpažintis ir patikimumo užtikrinimo paslaugų rinka, kad būtų kuo geriau apsaugoti šių paslaugų naudotojų interesai. Siekdama padėti rinkos dalyviams įgyvendinti eIDAS reglamento ir EAEOPUP įstatymo nuostatas, RRT parengė Kvalifikuotų patikimumo užtikrinimo paslaugų teikėjų ir kvalifikuotų patikimumo užtikrinimo paslaugų statuso suteikimo ir jų įrašymo į nacionalinį patikimą sąrašą bei kvalifikuotų patikimumo užtikrinimo paslaugų teikėjų veiklos ataskaitų teikimo tvarkos aprašą⁵ ir Asmens tapatybės ir papildomų specifinių požymių tikrinimo išduodant kvalifikuotus elektroninio parašo, elektroninio spaudo, interneto svetainės tapatumo nustatymo sertifikatus tvarkos aprašą⁶. 2019 m. parengtas Pranešimų apie patikimumo užtikrinimo paslaugų saugumo ir (ar) vientisumo pažeidimus teikimo tvarkos aprašas⁷ (pagal eIDAS reglamento 19 straipsnio 2 dalį ir EAEOPUP įstatymo 4 straipsnio 2 dalies 7 punktą).

Įvertinę jau sukauptą patirtį, vykdant patikimumo užtikrinimo paslaugų priežiūrą, RRT ekspertai 2019 m. parengė pasiūlymus dėl galimų eIDAS reglamento patobulinimų, kurie buvo pateikti Europos patikimumo užtikrinimo paslaugų teikėjų priežiūros institucijų forumui (FESA) bei bus teikiami Europos Komisijai. Tikimasi, kad tai bus naudingas indėlis, tobulinant šios srities ES reglamentavimą.

Patikimumo užtikrinimo paslaugų teikėjų priežiūra

Įgyvendinant eIDAS reglamento nuostatas, LRV 2016 m. vasario 18 d. nutarimu Nr. 144 „Dėl patikimumo užtikrinimo paslaugų priežiūros įstaigos ir įstaigos, atsakingos už nacionalinio patikimo sąrašo sudarymą, tvarkymą ir skelbimą, paskyrimo“ RRT buvo paskirta patikimumo užtikrinimo paslaugų priežiūros įstaiga ir įstaiga, atsakinga už patikimo sąrašo sudarymą, tvarkymą ir skelbimą.

RRT, kaip nustatyta eIDAS reglamento 17 straipsnyje, prižiūri Lietuvoje įsisteigusius kvalifikuotus ir nekvalifikuotus patikimumo užtikrinimo paslaugų teikėjus, siekdama užtikrinti, kad patikimumo užtikrinimo paslaugų teikėjai ir jų teikiamos patikimumo užtikrinimo paslaugos atitiktų eIDAS reglamente nustatytus reikalavimus. 2019 m. RRT įvertino visų trijų prižiūrimų kvalifikuotų patikimumo užtikrinimo paslaugų teikėjų ir jų teikiamų kvalifikuotų patikimumo užtikrinimo paslaugų atitiktį eIDAS reglamento reikalavimams: išnagrinėjo pateiktas atitikties įvertinimo ataskaitas bei

⁵ Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos direktoriaus 2018 m. birželio 21 d. įsakymas Nr. 1V-588 „Dėl Kvalifikuotų patikimumo užtikrinimo paslaugų teikėjų ir kvalifikuotų patikimumo užtikrinimo paslaugų statuso suteikimo ir jų įrašymo į nacionalinį patikimą sąrašą bei kvalifikuotų patikimumo užtikrinimo paslaugų teikėjų veiklos ataskaitų teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.

⁶ Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos direktoriaus 2018 m. spalio 26 d. įsakymas Nr. 1V-1055 „Dėl Asmens tapatybės ir papildomų specifinių požymių tikrinimo išduodant kvalifikuotus elektroninio parašo, elektroninio spaudo, interneto svetainės tapatumo nustatymo sertifikatus tvarkos aprašo patvirtinimo“.

⁷ Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos direktoriaus 2019 m. birželio 4 d. įsakymas Nr. 1V-594 „Dėl Pranešimų apie patikimumo užtikrinimo paslaugų saugumo ir (ar) vientisumo pažeidimus teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.

veiklos dokumentus, teikė dėl jų pastabas ir po atliktų pakeitimų patvirtino, kad ADIC teikiamos kvalifikuotų elektroninių parašų sertifikatų sudarymo paslaugos, VĮ RC teikiamos kvalifikuotų elektroninių parašų ir spaudų sertifikatų sudarymo ir kvalifikuotų elektroninių laiko žymų kūrimo paslaugos (patvirtinimas pateiktas jau 2020 m.) ir UAB „BalTstamp“ teikiamos kvalifikuotų elektroninių laiko žymų kūrimo paslaugos atitinka eIDAS reglamento reikalavimus.

Vykdydama kvalifikuotų patikimumo užtikrinimo paslaugų teikėjų priežiūrą, RRT 2019 m. sprendė klausimus, susijusius su patikimumo užtikrinimo paslaugų teikėjų platinamų elektroninio parašo kūrimo įtaisų saugumu ir kriptografinių algoritmų patikimumu. RRT taip pat sudarė, tvarkė ir skelbė patikimą sąrašą, teikė konsultacijas patikimumo užtikrinimo paslaugų klausimais. 2019 m. RRT specialistai 108 kartus suteikė konsultacijas fiziniams ir juridiniams asmenims bei 2 kartus suteikė metodinę pagalbą patikimumo užtikrinimo paslaugų teikėjams dėl elektroninių laiko žymų kūrimo, pasirašymo elektroniniu parašu ir kitų su patikimumo užtikrinimo paslaugomis susijusių klausimų, atsakė į gyventojų skundus dėl patikimumo užtikrinimo paslaugų teikėjų veiklos. RRT taip pat aktyviai dalyvavo įvairiose darbo grupėse patikimumo užtikrinimo paslaugų priežiūros klausimams spręsti Lietuvoje ir užsienyje (tarptautinių organizacijų – FESA ir Europos tinklų ir informacijos saugumo agentūros (ENISA) – veikloje), vykdė kitas EAEOPUP įstatymo 4 straipsnio 2 dalyje nustatytas funkcijas. 2019 m. RRT atstovas 2 metų kadencijai perrinktas eiti FESA valdybos nario (sekretoriaus) pareigas.

Siekdama didinti Lietuvos gyventojų pasitikėjimą ir domėjimąsi patikimumo užtikrinimo paslaugomis bei naudojimąsi kvalifikuotu elektroniniu parašu, 2019 m. RRT kartu su asociacija INFOBALT surengė seminarą Lietuvos verslo įmonių atstovams patikimumo užtikrinimo paslaugų ir eIDAS reglamento klausimais. Planuojama tokio pobūdžio renginius rengti ir 2020 m.

Prisidėdama prie patikimumo užtikrinimo paslaugų naudojimo skatinimo, RRT sukūrė ir administruoja tematinę interneto svetainę <https://elektroninisparasas.lt>. Šioje svetainėje skelbiama visa informacija apie patikimumo užtikrinimo paslaugas Lietuvoje ir jų priežiūrą. Čia galima rasti informacijos apie Lietuvoje prižiūrimus kvalifikuotus patikimumo užtikrinimo paslaugų teikėjus ir jų teikiamas kvalifikuotas patikimumo užtikrinimo paslaugas, Lietuvos patikimą sąrašą, ES valstybių narių skelbiamus patikimumo sąrašus, sertifikatų ir laiko žymų tikrinimo įrankį, pasirašymo elektroniniu parašu instrukcijas, patikimumo užtikrinimo paslaugoms taikomus standartus, ES ir Lietuvos teisės aktus, RRT kontaktinių asmenų duomenis, taip pat nuotolinio mokymo sistemą <https://mokykis.elektroninisparasas.lt> (toliau – mokymo sistema).

Mokymo sistemoje pradedantys naudotis ar jau besinaudojantys elektroniniu parašu asmenys gali rasti naudingos informacijos apie elektroninį parašą, elektroninį spaudą ir praktinius jų panaudojimo būdus, detalias instrukcijas, kaip pasirašyti elektroninį dokumentą su tam tikra programine priemone. Šioje sistemoje yra sudaryta galimybė atlikti testą, siekiant patikrinti įgytas žinias, ir dalyvauti nuotolinės mokymo sistemos diskusijose aktualiais elektroninio parašo klausimais, gauti atsakymus iš RRT specialistų. 2019 m. atnaujinta šios mokymo sistemos platforma, o 2020 m. numatytas turinio atnaujinimas.

RRT taip pat teikia elektroninių parašų, elektroninių spaudų, interneto svetainių tapatumo nustatymo sertifikatų ir elektroninių laiko žymų tikrinimo įrankį <https://tikrinti.elektroninisparasas.lt>, kuriuo naudodamiesi esami ir būsimi patikimumo užtikrinimo paslaugų naudotojai ir šių paslaugų teikėjai gali gauti struktūrizuotą ir detalią informaciją apie į svetainę įkeltą sertifikatą. Vartotojų susidomėjimas šiuo įrankiu kasmet didėja: 2018 m. šiuo įrankiu pasinaudota 1136, o 2019 m. – 1347 kartus.

Taip pat interneto svetainėje <https://www.elektroninisparasas.lt> skelbiamas nacionalinis patikimas sąrašas – automatiniam apdorojimui skirtas sąrašas, kuriame pateikiama informacija apie Lietuvos kvalifikuotus patikimumo užtikrinimo paslaugų teikėjus ir jų teikiamas paslaugas.

Interneto svetainė <https://elektroninisparasas.lt> 2019 m. naudojosi 7 589 vartotojai. Vykdamas projektą „Prisijungusi Lietuva“, šios svetainės turinys papildytas 2 mokomaisiais filmukais ir 4

instruktažais elektroninio parašo tema. Be to, įgyvendinant kitas šio projekto veiklas patikimumo užtikrinimo paslaugų srityje, nupirkta 50 tūkst. lustinių kortelių skaitytuvų ir pristatyta Lietuvos bibliotekoms, kad šio projekto partneriai teminių mokymų metu juos išplatintų potencialiems elektroninio parašo naudotojams, siekiant kuo daugiau gyventojų paskatinti naudotis elektroniniu parašu. RRT specialistai taip pat prisidėjo ir prie kitų šio projekto partnerių veiklų, skirtų informuoti Lietuvos gyventojus apie patikimumo užtikrinimo paslaugas, elektroninį parašą ir saugų naudojimąsi internetu.

KVALIFIKUOTŲ PATIKIMUMO UŽTIKRINIMO PASLAUGŲ RINKOS POKYČIAI

2019 m. kvalifikuotas patikimumo užtikrinimo paslaugas teikė ir buvo prižiūrimi šie patikimumo užtikrinimo paslaugų teikėjai:

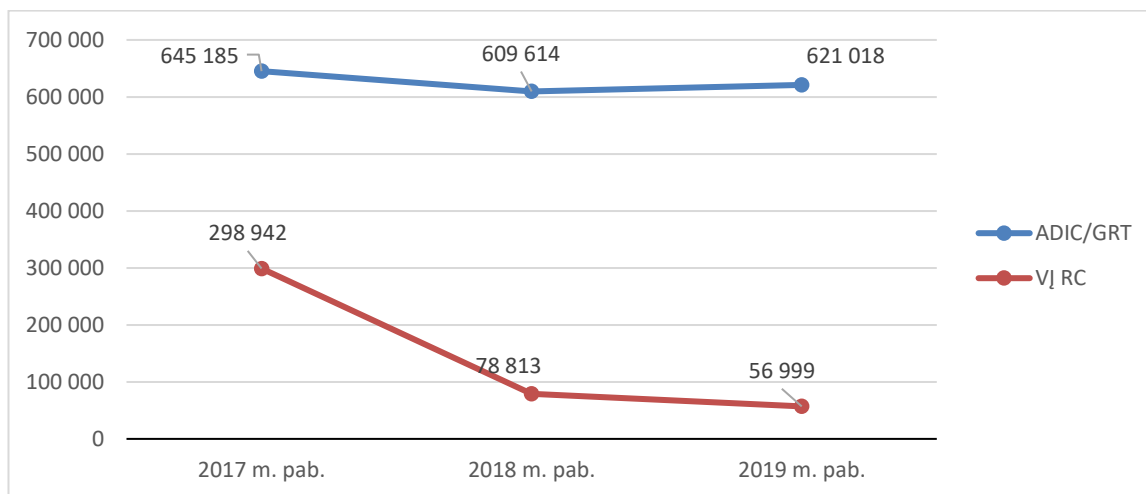
- **2 kvalifikuotus elektroninio parašo sertifikatus sudarantys** paslaugų teikėjai: ADIC ir VĮ RC.
- **1 kvalifikuotus elektroninio spaudo sertifikatus sudarantis** paslaugų teikėjas: VĮ RC.
- **2 kvalifikuotų elektroninių laiko žymų kūrimo paslaugas teikiantys** teikėjai: UAB „BalTstamp“ ir VĮ RC.

Toliau pateikiama informacija apie populiariausių patikimumo užtikrinimo paslaugų – t. y. kvalifikuotų elektroninio parašo sertifikatų sudarymo paslaugų – Lietuvos teikėjų sudarytų kvalifikuotų elektroninio parašo sertifikatų skaičiaus pokytį per pastaruosius trejus metus.

ADIC 2019 m. pabaigoje buvo sudaręs 621 018 tuo metu galiojusių kvalifikuotų elektroninio parašo sertifikatų. Palyginimui: 2018 m. pabaigoje ADIC sudarytų galiojusių kvalifikuotų elektroninio parašo sertifikatų buvo 609 614, 2017 m. pabaigoje – 645 185⁸. ADIC sudaro kvalifikuotus elektroninio parašo sertifikatus, kurie įrašomi į asmens tapatybės korteles, valstybės tarnautojų pažymėjimus ir vidaus tarnybos sistemos pareigūnų pažymėjimus.

VĮ RC 2019 m. pabaigoje buvo sudariusi 56 999 tuo metu galiojusių kvalifikuotus elektroninio parašo sertifikatus. Palyginus su ankstesniais metais, matyti, kad šis skaičius kasmet mažėja: 2018 m. pabaigoje buvo sudariusi 78 813, 2017 m. pabaigoje – 298 942 kvalifikuotus elektroninio parašo sertifikatus.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad iki 2017 m. pabaigos VĮ RC sudarytų kvalifikuotų elektroninio parašo sertifikatų skaičius augo. Didelę įtaką tam turėjo asmenų susidomėjimas mobiliuoju elektroniniu parašu, tačiau per 2018 m. ir 2019 m. VĮ RC sudarytų kvalifikuotų elektroninio parašo sertifikatų skaičius ženkliai sumažėjo, o 2019 m. net 98,4 proc. kvalifikuotų elektroninio parašo sertifikatų, išduodamų kartu su SIM kortelėmis, rinkos perėmė Estijos paslaugų teikėjas SK.

1 pav. Kvalifikuotų elektroninio parašo sertifikatų skaičiaus dinamika 2017 m. pab. – 2019 m. pab. pagal Lietuvos kvalifikuotus patikimumo užtikrinimo paslaugų teikėjus

Šaltinis: RRT

Apibendrinus iš ADIC ir VĮ RC už 2019 m. gautus ir RRT turimus ankstesnių metų duomenis apie galiojančius kvalifikuotus elektroninio parašo sertifikatus matyti, kad, palyginti su 2018 m.,

⁸ ADIC 2015 m. gruodžio 31 d. kvalifikuotų elektroninio parašo sertifikatų sudarymo paslaugas perėmė iš reorganizuotos GRT ir 2017 m. pab. vis dar buvo galiojančių GRT sudarytų kvalifikuotų elektroninio parašo sertifikatų.

bendras Lietuvoje išduotų galiojančių Lietuvos patikimumo užtikrinimo paslaugų teikėjų sudarytų kvalifikuotų elektroninio parašo sertifikatų skaičius 2019 m. pabaigoje sumažėjo 1,5 proc. (2018 m. buvo sudaryti 688 427 galiojantys kvalifikuoti elektroninio parašo sertifikatai, o 2019 m. pabaigoje – 678 017) (2 lentelė).

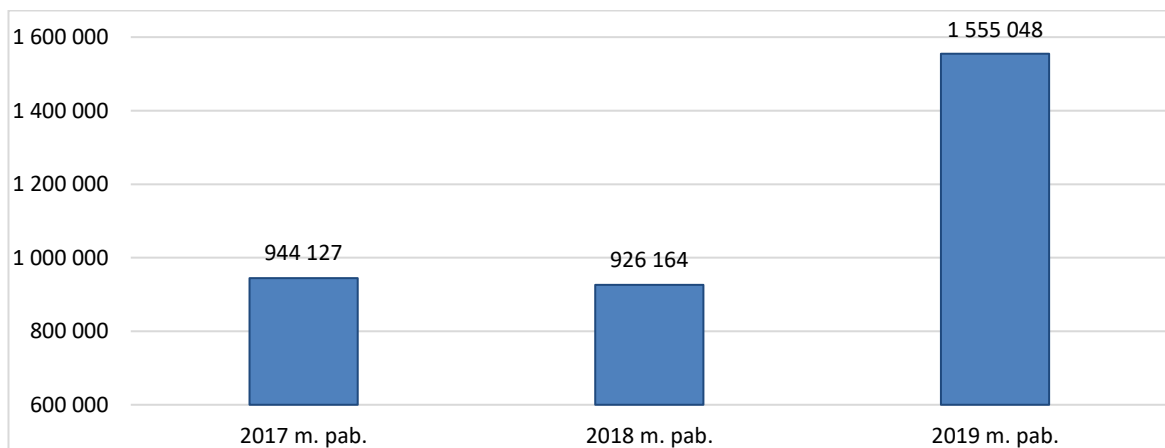
Lietuvoje kvalifikuotus elektroninio parašo sertifikatus taip pat galima įsigyti kartu su SIM kortelėmis iš mobiliojo ryšio paslaugų teikėjų. 2018 m. ir 2019 m. didieji Lietuvos mobiliojo ryšio paslaugų teikėjai, kurie veikia kaip tarpininkai išduodant kvalifikuotus elektroninio parašo sertifikatus, priėmė sprendimą pakeisti šių paslaugų teikėją iš VĮ RC į SK, tad 2019 m. didžiąją dalį (98,4 proc.) kvalifikuotų elektroninio parašo sertifikatų, išduodamų kartu su SIM kortelėmis, Lietuvos gyventojams sudarė SK. Taip pat ši Estijos bendrovė 2019 m. kvalifikuotus elektroninio parašo sertifikatus asmenims išdavinėjo kartu su *Smart-ID* programėle, naudojama išmaniajame telefone, todėl toks sprendimas irgi priskiriamas mobilijam parašui.

Tad bendras Lietuvos gyventojams išduotų ir galiojančių kvalifikuotų elektroninio parašo sertifikatų skaičius 2019 m. pabaigoje padidėjo 67,9 proc.: 2018 m. pabaigoje buvo 926 164 galiojantys sertifikatai, o 2019 m. pabaigoje – 1 555 048 sertifikatai, iš jų 678 017 sertifikatų buvo sudarę Lietuvoje įsisteigę paslaugų teikėjai ADIC ir VĮ RC, o 877 031 sertifikatą (t. y. 56,4 proc. visų Lietuvos gyventojams sudarytų sertifikatų) – Estijoje įsisteigęs ir prižiūrimas paslaugų teikėjas SK (2 lentelė, 2 pav.).

2 lentelė. Kvalifikuotų elektroninio parašo sertifikatų skaičiaus dinamika 2017 m. pab. – 2019 m. pab.

Paslaugų teikėjai	Galiojančių kvalifikuotų elektroninio parašo sertifikatų skaičius		
	2017 m. pab.	2018 m. pab.	2019 m. pab.
ADIC	645 185 ⁵	609 614	621 018
VĮ RC	298 942	78 813	56 999
iš jų: su SIM kortelėmis	249 857	32 575	4 236
su lustinėmis kortelėmis arba USB kriptografiniais raktais	49 085	46 238	52 763
Iš viso (Lietuvos teikėjai):	944 127	688 427	678 017
SK	-	237 737	877 031
iš jų: su SIM kortelėmis	-	163 638	258 701
su <i>Smart-ID</i> programėle	-	74 099	618 330
Iš viso:	944 127	926 164	1 555 048

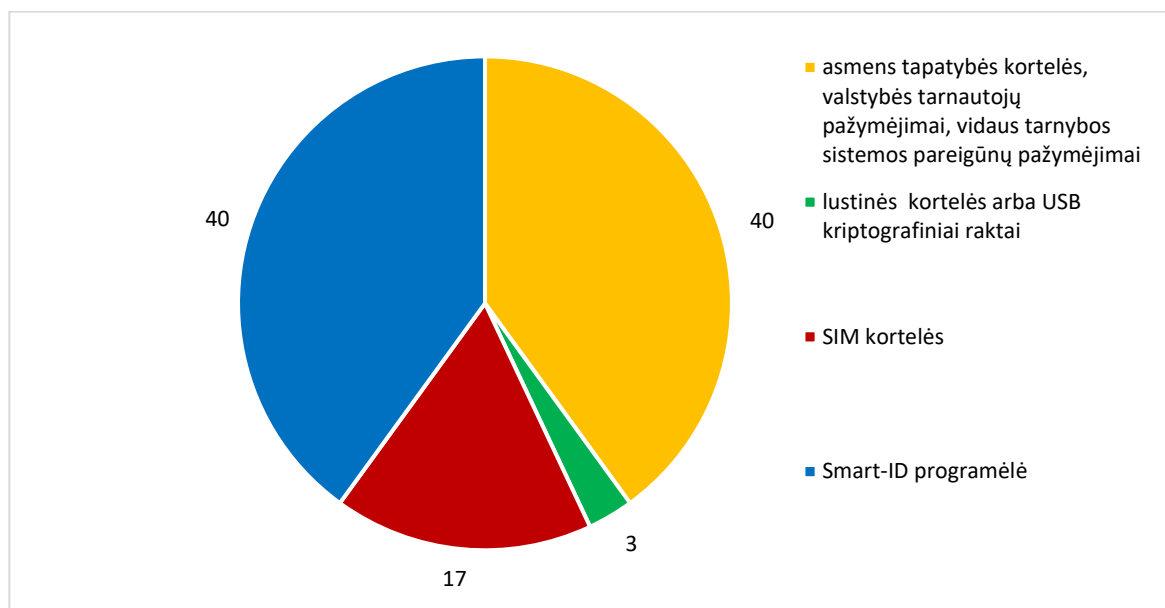
Šaltinis: RRT

2 pav. Bendro galiojančių kvalifikuotų elektroninio parašo sertifikatų skaičiaus dinamika 2017 m. pab. – 2019 m. pab.

Šaltinis: RRT

2019 m. pabaigoje iš bendro Lietuvos gyventojams išduotų galiojančių kvalifikuotų elektroninio parašo sertifikatų skaičiaus (1 555 048) 621 018 sertifikatų buvo išduota su asmens tapatybės kortelėmis, valstybės tarnautojų pažymėjimais ir vidaus tarnybos sistemos pareigūnų pažymėjimais, 618 330 – su *Smart-ID* programėle, 262 937 – su SIM kortelėmis, 52 763 – su kitomis lustinėmis kortelėmis arba USB kriptografiniais raktais (3 pav.).

3 pav. Lietuvos gyventojams išduotų galiojančių kvalifikuotų elektroninio parašo sertifikatų pasiskirstymas pagal laikmenos tipą 2019 m. pab. (procentine išraiška)

Šaltinis: RRT

2019 m. ir toliau sparčiausiai augo mobiliojo elektroninio parašo naudotojų (naudojančių kvalifikuotus elektroninio parašo sertifikatus, išduodamus kartu su SIM kortelėmis ir su *Smart-ID* programėle) skaičius. Toliau (3 lentelėje) pateikiama informacija apie kvalifikuotų elektroninio parašo sertifikatų, išduodamų kartu su SIM kortelėmis ir su *Smart-ID* programėle, skaičiaus dinamiką. Per 2019 m. bendras mobiliojo elektroninio parašo naudotojų skaičius padidėjo beveik 3,3 karto (2018 m. pabaigoje buvo 270 312, o 2019 m. pabaigoje – 881 267). Kartu su SIM kortelėmis išduodamų sertifikatų skaičius padidėjo 34 proc., o su *Smart-ID* programėle – net 8,3 karto.

3 lentelė. Kvalifikuotų elektroninio parašo sertifikatų, išduodamų kartu su SIM kortelėmis ir *Smart-ID* programėle, skaičius 2017 m. pab. – 2019 m. pab.

	2017 m. pab.	2018 m. pab.	2019 m. pab.
SIM kortelės	249 857	196 213	262 937
<i>Smart-ID</i>	-	74 099	618 330
Iš viso:	249 857	270 312	881 267

Šaltinis: RRT

Iš viso 2019 m. kartu su SIM kortelėmis buvo išduota 262 937 kvalifikuoti elektroninio parašo sertifikatai, iš kurių VĮ RC išdavė 4 236, o SK – 258 701 sertifikatą. Be to, SK išdavė 618 330 kvalifikuotų elektroninio parašo sertifikatų su *Smart-ID* programėle. Taigi iš visų Lietuvos gyventojams išduotų pasirašymo kvalifikuotu elektroniniu parašu priemonių didžiausią dalį (57 proc.) sudaro priemonės, kurias naudotojas turi savo mobiliajame / išmaniajame įrenginyje.

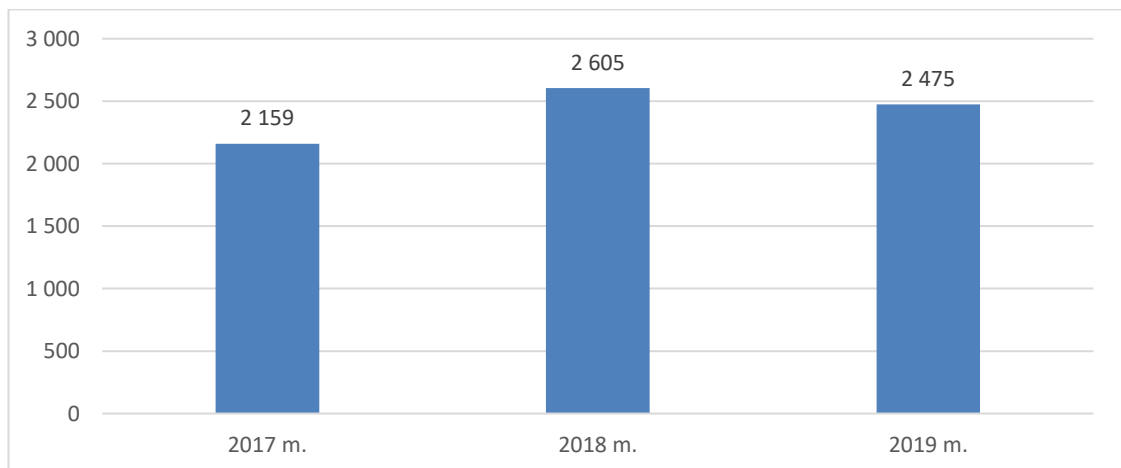
NAUDOJIMASIS KVALIFIKUOTOMIS PATIKIMUMO UŽTIKRINIMO PASLAUGOMIS

Šioje apžvalgoje detaliai aptariamas kvalifikuotų elektroninio parašo sertifikatų naudojimas, taip pat trumpai apžvelgiamos kvalifikuotų elektroninio spaudo sertifikatų sudarymo ir kvalifikuotų elektroninių laiko žymų kūrimo paslaugos (likusių 6 eIDAS reglamente apibrėžtų kvalifikuotų patikimumo užtikrinimo paslaugų Lietuvos paslaugų teikėjai dar neteikia). Pastebėtina, kad dėl techninių priežasčių įprastai paslaugų teikėjas neturi galimybės nustatyti, kiek asmenų naudoja turimus kvalifikuotus elektroninio parašo sertifikatus, todėl duomenis apie praktinį naudojimąsi elektroniniu parašu, jo apimtis gauti galima tik atlikus elektroninių paslaugų teikėjų ir gyventojų apklausas.

Kvalifikuotų elektroninio parašo sertifikatų naudojimas (elektroninių paslaugų teikėjai)

E. valdžios vartai

IVPK tvarko platformą VIISP, kuri užtikrina, kad per Elektroninių valdžios vartų portalą <https://www.epaslaugos.lt> būtų sudaryta galimybė užsakyti Lietuvos valstybės ir savivaldybių institucijų teikiamas viešąsias ir administracines elektronines paslaugas. IVPK pateiktais duomenimis, 2019 m. platformoje VIISP buvo suformuoti **2 475** elektroninių paslaugų užsakymai, pasirašyti kvalifikuotu elektroniniu parašu. Palyginti su 2018 m., kuriais bendras užsakymų skaičius siekė 2 605, užsakymų skaičius sumažėjo 5 proc. Manytina, kad tam turėjo įtakos dėl reorganizacijos sumažėjęs institucijų skaičius. Tačiau palyginti su 2017 m. (iš viso suformuoti 2 159 užsakymai), užsakymų skaičius 2019 m. padidėjo beveik 15 proc. (4 pav.). Platformoje VIISP taip pat sudaryta galimybė pasirašyti elektroninius dokumentus ir neužsakant elektroninių paslaugų. 2019 m. platformoje VIISP kvalifikuotu elektroniniu parašu iš viso buvo pasirašyti **100 563** dokumentai.

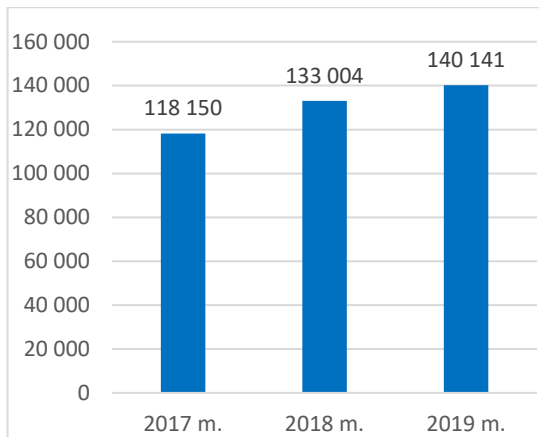
4 pav. Platformoje VIISP suformuotų elektroninių paslaugų užsakymų, pasirašytų kvalifikuotu elektroniniu parašu, skaičiaus dinamika 2017 m. pab. – 2019 m. pab.

Šaltinis: RRT

SODRA, VĮ RC ir VMI

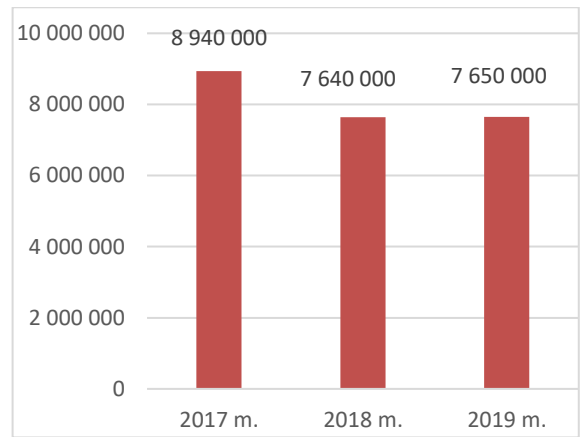
Siekdama įvertinti naudojimosi elektroniniu parašu pokyčius trijose organizacijose, kurių elektroninių paslaugų sistemos yra plačiausiai naudojamos elektroninio parašo naudotojų, – SODROJE, VĮ RC ir VMI – RRT, kaip ir ankstesniais metais, šių institucijų paprašė pateikti statistinę informaciją apie kvalifikuotų elektroninio parašo sertifikatų naudojimą jų elektroninių paslaugų sistemose.

SODROS duomenimis, per 2017 m., 2018 m. ir 2019 m. jos elektroninių paslaugų sistemose panaudoti atitinkamai 118 150, 133 004 ir 140 141 unikalūs kvalifikuoti elektroninio parašo sertifikatai (5 pav.). Per nurodytuosius metus buvo pasirašyta atitinkamai 8,94 mln., 7,64 mln. ir 7,65 mln. elektroninių dokumentų (6 pav.).

5 pav. SODROS elektroninių paslaugų sistemose naudotų kvalifikuotų sertifikatų skaičiaus dinamika 2017–2019 m.

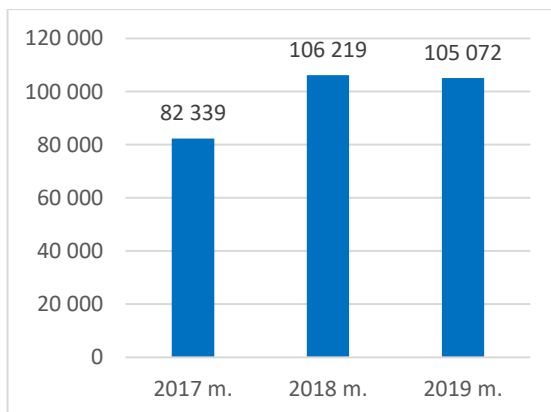
Šaltinis: SODRA

6 pav. SODROS elektroninių paslaugų sistemose pasirašytų elektroninių dokumentų skaičiaus dinamika 2017–2019 m.

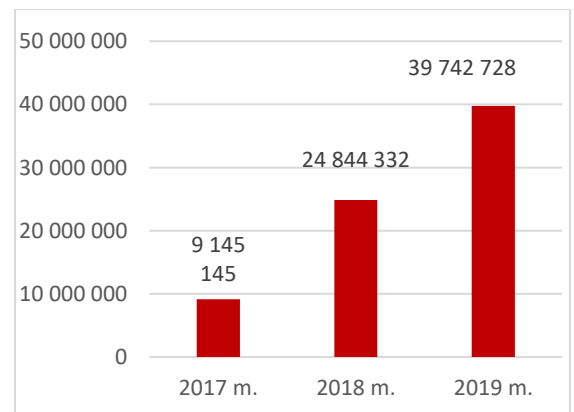
Šaltinis: SODRA

VĮ RC pateiktais duomenimis, per 2017–2019 m. VĮ RC elektroninių paslaugų sistemose dokumentams pasirašyti buvo panaudota atitinkamai 82 339, 106 219 ir 105 072 unikalūs kvalifikuoti elektroninio parašo sertifikatai (7 pav.) ir buvo pasirašyti atitinkamai 9 145 145, 24 844 332 ir 39 742 728 elektroniniai dokumentai (8 pav.).

7 pav. VĮ RC elektroninių paslaugų sistemose naudotų kvalifikuotų sertifikatų skaičiaus dinamika 2017–2019 m.

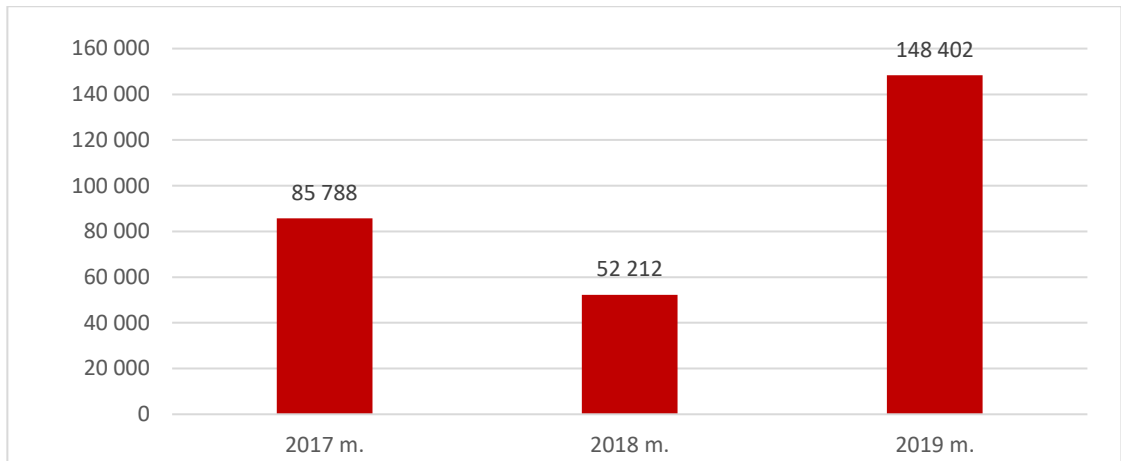
Šaltinis: VĮ RC

8 pav. VĮ RC elektroninių paslaugų sistemose pasirašytų elektroninių dokumentų skaičiaus dinamika 2017–2019 m.

Šaltinis: VĮ RC

VMI duomenimis, jos informacinėse sistemose (EDS ir DODVS) per 2019 m. suformuoti ir elektroniniu parašu pasirašyti 148 402, 2018 m. – 52 212, 2017 m. – 85 788 elektroniniai dokumentai (9 pav.).

9 pav. VMI informacinėse sistemose elektroniniu parašu pasirašytų elektroninių dokumentų skaičiaus dinamika 2017–2019 m.

Šaltinis: VMI

Bankai

Didelę įtaką elektroninių paslaugų plėtrai privačiame sektoriuje turintys bankai jau ganėtinai seniai yra pritaikę savo elektroninių paslaugų sistemas elektroninio parašo naudotojams. „Danske Bank A/S“ Lietuvos filialas, AB „Luminor Bank“, „Swedbank“, AB, AB SEB bankas, AB „Citadele“ bankas, AB Šiaulių bankas elektroninio parašo naudotojams leidžia prisijungti prie jų elektroninių paslaugų sistemų elektroninio parašo priemonėmis, o dalis šių bankų savo klientams yra sudarę galimybę elektroniniu parašu pasirašyti atliekamas operacijas, sutartis ir kitus svarbius dokumentus. Toks elektroninio parašo panaudojimas elektroninės bankininkystės sistemose padidina finansinių operacijų saugumą.

Norėdama įvertinti, kaip aktyviai elektroniniu parašu naudojamosi Lietuvoje veikiančių bankų elektroninių paslaugų sistemose, RRT, kaip ir ankstesniais metais, šių bankų paprašė pateikti informaciją apie jų elektroninių paslaugų sistemose naudotų kvalifikuotų elektroninio parašo sertifikatų skaičių bei kvalifikuotu elektroniniu parašu pasirašytų elektroninių operacijų skaičių. Apibendrinti duomenys apie kai kurių bankų elektroninių paslaugų sistemose 2017–2019 m. naudotų kvalifikuotų elektroninio parašo sertifikatų skaičių pateikiami 4 lentelėje, 10 pav. ir 10A pav.

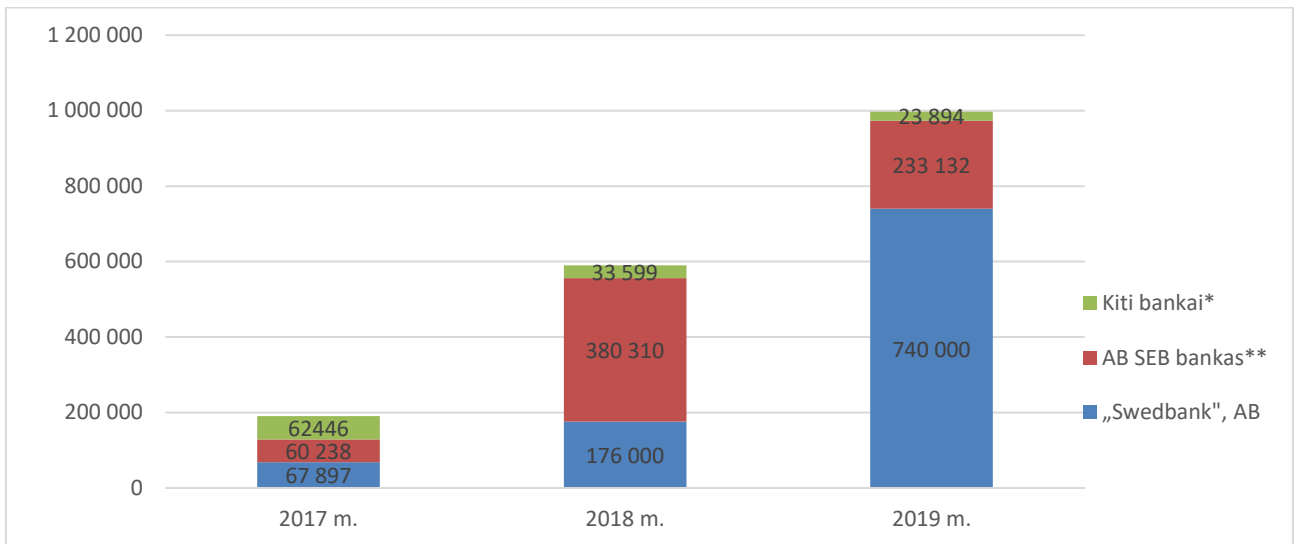
4 lentelė. Lietuvos bankų elektroninių paslaugų sistemose naudotų kvalifikuotų elektroninio parašo sertifikatų skaičiaus dinamika 2017–2019 m.

Banko pavadinimas	Naudotų kvalifikuotų elektroninio parašo sertifikatų skaičius		
	2017 m.	2018 m.	2019 m.
„Danske Bank A/S“ Lietuvos filialas	5 319	5 084	1 573*
AB „Luminor Bank“	39 419	<i>Duomenų nepateikė</i>	3 396
„Swedbank“, AB	67 897	176 000	740 000
AB SEB bankas	60 238	380 310	233 132**
AB „Citadele“ bankas	15 266	15 413	9 394
AB Šiaulių bankas	-	13 102	7 312
UAB Medicinos bankas	2 442	<i>Duomenų nepateikė</i>	2 219

* 2019 m. vasario mėn. „Danske Bank“ Grupė priėmė sprendimą nebeteikti bankininkystės paslaugų Baltijos šalyse, todėl mažėja „Danske Bank A/S“ Lietuvos filialo elektroninių paslaugų sistemose naudotų kvalifikuotų elektroninio parašo sertifikatų skaičius.

** 2019 m. pakeista skaičiavimo metodika – tam pačiam asmeniui pradėjus naudoti naują sertifikatą, jis skaičiuojamas kaip vienas.

Šaltinis: Lietuvoje veikiančios bankai

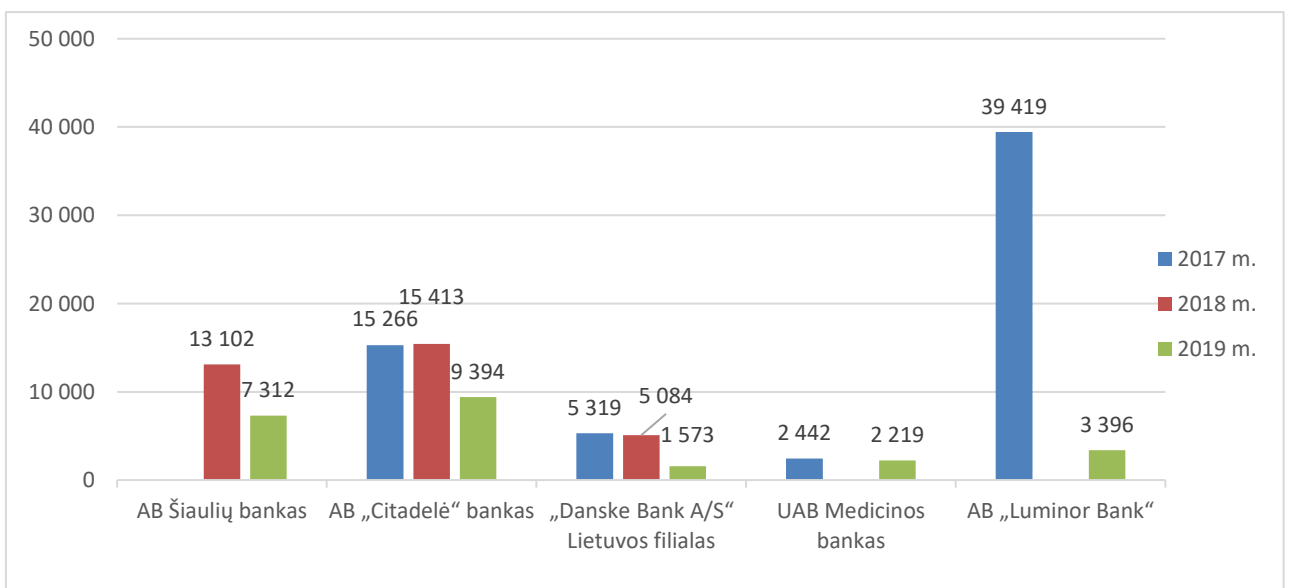

* AB Šiaulių bankas, AB „Citadele“ bankas, „Danske Bank A/S“ Lietuvos filialas, UAB Medicinos bankas, AB „Luminor Bank“.

** 2019 m. pakeista skaičiavimo metodika – tam pačiam asmeniui pradėjus naudoti naują sertifikatą, jis skaičiuojamas kaip vienas.

10 pav. Lietuvos bankų elektroninių paslaugų sistemose naudotų kvalifikuotų elektroninio parašo sertifikatų skaičiaus dinamika 2017–2019 m.

Šaltinis: Lietuvoje veikiantys bankai

10A pav. Kitų Lietuvos bankų elektroninių paslaugų sistemose naudotų kvalifikuotų elektroninio parašo sertifikatų skaičiaus dinamika 2017–2019 m.

Šaltinis: Lietuvoje veikiantys bankai

5 lentelėje, 11 pav. ir 11A pav. pateikti duomenys apie kai kurių Lietuvos bankų elektroninių paslaugų sistemose kvalifikuotu elektroniniu parašu pasirašytų elektroninių operacijų skaičiaus pokytį 2017–2019 m.

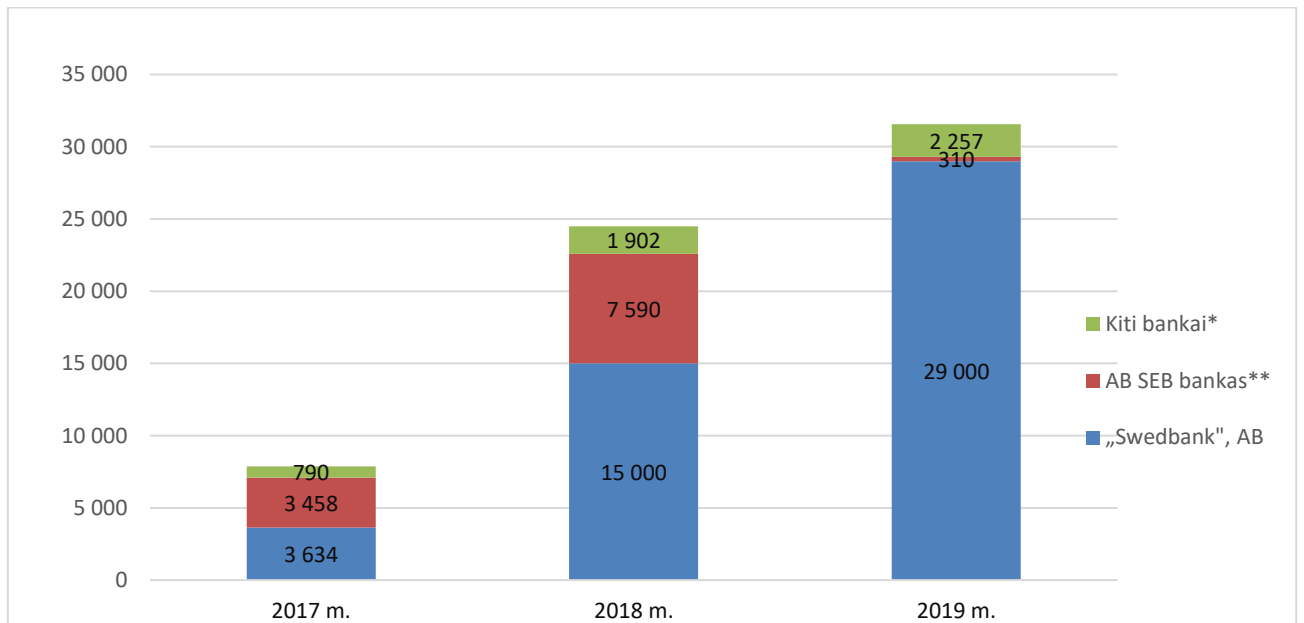
5 lentelė. Lietuvos bankų elektroninių paslaugų sistemose elektroniniu parašu pasirašytų elektroninių operacijų skaičiaus dinamika 2017–2019 m.

Banko pavadinimas	Elektroniniu parašu pasirašytų elektroninių operacijų skaičius		
	2017 m.	2018 m.	2019 m.
„Danske Bank A/S“ Lietuvos filialas	497 700	426 935	112 609*
AB „Luminor Bank“	<i>Duomenų nepateikė</i>		19 436
„Swedbank“, AB	3 634 152	15 000 000	29 000 000
AB SEB bankas	3 457 565	7 590 105	310 320**
AB „Citadele“ bankas	219 146	513 794	733 173
AB Šiaulių bankas	-	961 487	1 263 715
UAB Medicinos bankas	73 529	<i>Duomenų nepateikė</i>	128 419

* 2019 m. vasario mėn. „Danske Bank“ Grupė priėmė sprendimą nebeteikti bankininkystės paslaugų Baltijos šalyse, todėl mažėja „Danske Bank A/S“ Lietuvos filialo elektroninių paslaugų sistemose elektroniniu parašu pasirašytų elektroninių operacijų skaičius.

** 2019 m. neįtraukti elektroniniu parašu pasirašyti mokėjimo nurodymai.

Šaltinis: Lietuvoje veikiantys bankai

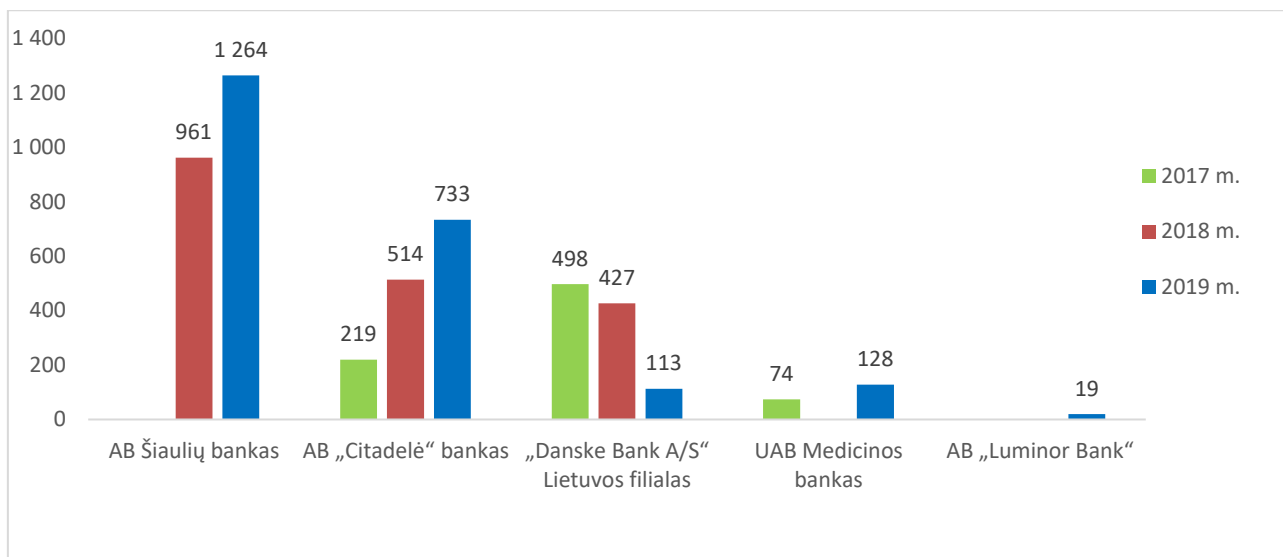

* AB Šiaulių bankas, AB „Citadele“ bankas, „Danske Bank A/S“ Lietuvos filialas, UAB Medicinos bankas, AB „Luminor Bank“.

** 2019 m. neįtraukti elektroniniu parašu pasirašyti mokėjimo nurodymai.

11 pav. Lietuvos bankų elektroninių paslaugų sistemose elektroniniu parašu pasirašytų elektroninių operacijų skaičiaus dinamika 2017–2019 m. (tūkst. vnt.)

Šaltinis: Lietuvoje veikiantys bankai

11A pav. Kitų Lietuvos bankų elektroninių paslaugų sistemose elektroniniu parašu pasirašytų elektroninių operacijų skaičiaus dinamika 2017–2019 m. (tūkst. vnt.)

Šaltinis: Lietuvoje veikiantys bankai

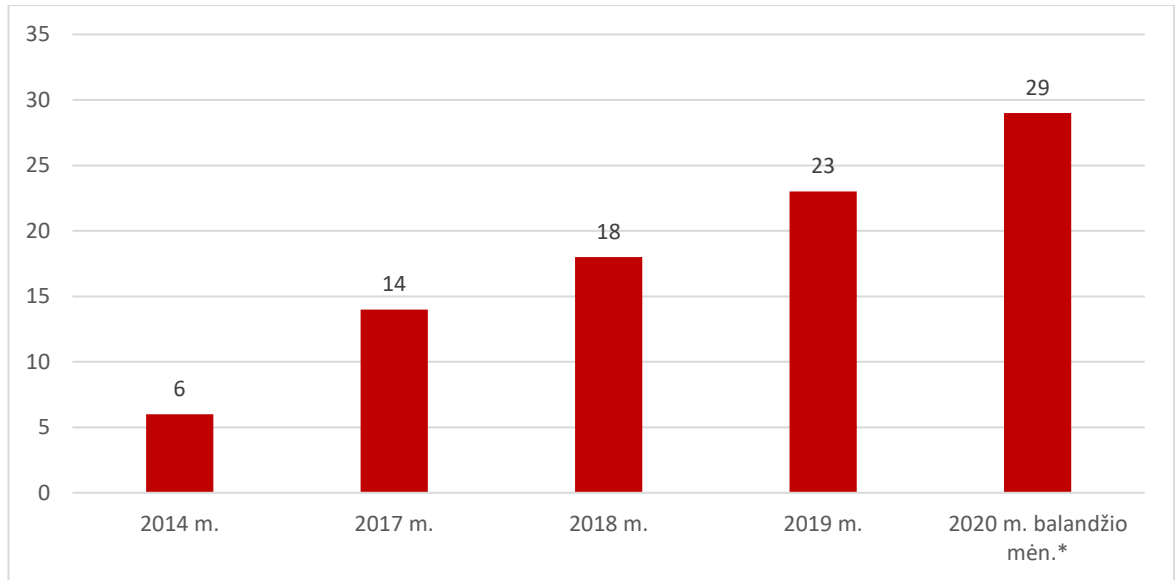
Apibendrinus iš Lietuvos bankų gautus duomenis matyti, kad 2019 m. didėjo daugumos bankų elektroninių paslaugų sistemose kvalifikuotu elektroniniu parašu pasirašytų elektroninių operacijų skaičius. „Swedbank“, AB, kvalifikuotu elektroniniu parašu pasirašytų elektroninių operacijų skaičius padidėjo beveik dvigubai (2019 m. – 29 000 000, 2018 m. – 15 000 000 elektroninių operacijų), AB „Citadele“ banko – 1,4 karto (2019 m. – 733 173, 2018 m. – 513 794 elektroninės operacijos), AB Šiaulių banko – 1,3 karto (2019 m. – 1 263 715, 2018 m. – 961 487 elektroninės operacijos). Naudotų kvalifikuotų elektroninio parašo sertifikatų skaičius „Swedbank“, AB, padidėjo 4,2 karto (2019 m. – 740 000, 2018 m. – 176 000 sertifikatai). Kitų bankų pateiktais duomenimis, naudotų kvalifikuotų elektroninio parašo sertifikatų skaičius mažėjo, nes tam turėjo įtakos įvairios organizacinės ir technologinės bankų nurodytos priežastys. AB SEB banko rezultatams turėjo įtakos taikomos skaičiavimo metodikos pasikeitimas.

Kvalifikuotų elektroninio parašo sertifikatų naudojimas (gyventojų apklausa)

Kaip parodė 2020 m. vasario mėn. RRT užsakymu įvykdyta reprezentatyvi Lietuvos gyventojų apklausa⁹, 23 proc. suaugusių Lietuvos gyventojų 2019 m. naudojami kvalifikuotu elektroniniu parašu (palyginimui: 2018 m. juo naudojami 18 proc., o 2017 m. – 14 proc. gyventojų). Per 2019 metus besinaudojančių kvalifikuotu elektroniniu parašu dalis padidėjo 5 procentiniais punktais. Pagal 2014 m. IVPK užsakytą Lietuvos gyventojų elektroninio parašo naudojimo tyrimą, kvalifikuotu elektroniniu parašu 2014 m. naudojami tik 6 proc. Lietuvos gyventojų (12 pav.). Taigi per penkerius metus naudojimas kvalifikuotu elektroniniu parašu išaugo beveik 4 kartus arba 17 procentinių punktų.

⁹ Apklaušą atliko bendra Lietuvos ir Didžiosios Britanijos rinkos ir viešosios nuomonės tyrimų kompanija „Baltijos tyrimai“. Apklausa vyko 2020 m. vasario 13–26 d. Apklausta 1 030 Lietuvos gyventojų nuo 18 metų, atrinktų pagal 117 atrankos taškų. Rezultatų paklaida neviršija 3,1 proc.

2020 m. naudojimasis kvalifikuotu elektroniniu parašu, tikėtina, augs ženkliai, kadangi tam turės įtakos Lietuva ir visą pasaulį veikiančios COVID-19 pandemijos aktualijos, kai dauguma įstaigų ir bendrovių dirba nuotoliniu būdu, didėja elektroniniu būdu teikiamų paslaugų apimtys, vis daugiau gyventojų dirba ir įvairius reikalus tvarko internetu, o įmonės domisi įvairiomis, iki šiol buvusiomis mažiau populiariomis, patikimumo užtikrinimo paslaugomis bei jų taikymo galimybėmis¹⁰.

* išvestinis rodiklis

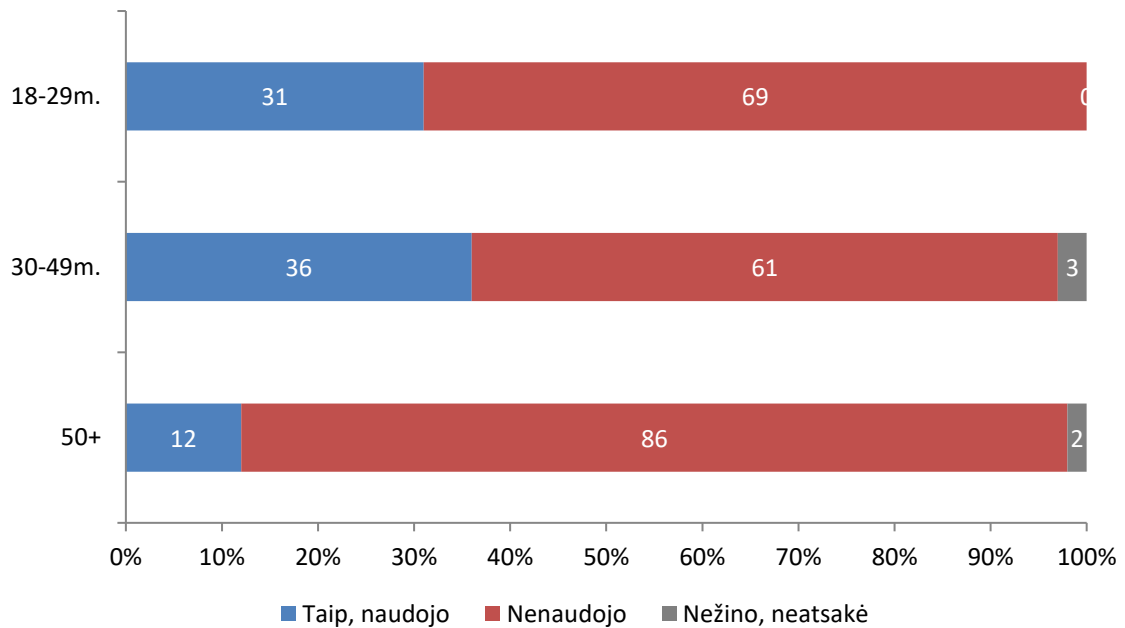
12 pav. Lietuvos gyventojų naudojimosi kvalifikuotu elektroniniu parašu skaičiaus (procentine išraiška) dinamika 2014 m., 2017–2019 m. ir 2020 m. balandžio mėn.

Šaltinis: RRT

Net 7 procentiniais punktais padidėjo kvalifikuoto elektroninio parašo naudotojų skaičius tarp 30–49 metų gyventojų: 2018 m. kvalifikuotu elektroniniu parašu naudojosi 29 proc., o 2019 m. – 36 proc. šios amžiaus grupės asmenų. Tarp jaunimo iki 30 metų 2018 m. kvalifikuotu elektroniniu parašu naudojosi 28 proc., o 2019 m. – 31 proc. šios amžiaus grupės asmenų. Nors mažiausias

¹⁰ Norėdama operatyviai įvertinti, kaip karantino laikotarpiu taikomi apribojimai ir dėl to išaugusios nuotolinio darbo bei kitų nuotolinių veiklų apimtys turėjo įtakos naudojimuisi elektroniniu parašu, RRT 2020 m. balandžio mėn. inicijavo papildomą gyventojų apklausą. Apklausą atliko bendra Lietuvos ir Didžiosios Britanijos rinkos ir viešosios nuomonės tyrimų kompanija „Baltijos tyrimai“. Apklausą vyko 2020 m. balandžio 5–8 d. Apklausti 507 Lietuvos gyventojai nuo 18 iki 74 metų CAWI metodu. Rezultatų paklaida neviršija 4,4 procentinių punktų. Tyrimo duomenys lyginami su 2020 m. vasario mėn. atliktos reprezentatyvios Lietuvos gyventojų apklausos duomenimis, perskaičiavus apklausos imtį 18–74 metų Lietuvos gyventojams, besinaudojantiems internetu. Šios papildomos apklausos duomenys parodė, kad jau pirmosiomis karantino savaitėmis stebimas gyventojų naudojimosi kvalifikuotu elektroniniu parašu augimas. Tarp 18–74 metų Lietuvos gyventojų, besinaudojančių internetu, elektroninio parašo naudotojų skaičius nuo vasario mėn. iki balandžio mėn. pradžios padidėjo 8 procentiniais punktais (nuo 30 proc. iki 38 proc.). Karantino metu dauguma kvalifikuoto elektroninio parašo naudotojų jį naudojo tiek pat dažnai, kaip ir iki karantino (70 proc.), o pasirašydami taip pat dažniausiai naudojo *Smart ID* mobiliąją programėlę ir SIM kortelę, tačiau naudojimasis SIM kortele, kaip pasirašymo priemone, išaugo, o naudojimasis asmens tapatybės kortele, kaip pasirašymo priemone, sumažėjo. Gyventojai, kurie karantino metu naudojo kvalifikuotą elektroninį parašą, dažniausiai jį naudojo bankinėms transakcijoms pasirašyti elektroninės bankininkystės sistemose (63 proc.) bei atlikti būtinas operacijas SODROS ar kitose valstybinėse informacinėse sistemose (53 proc.). Per karantiną kiek rečiau, nei iki jo, kvalifikuotas elektroninis parašas naudojamas asmeniniams elektroniniams dokumentams pasirašyti, tačiau dažniau – bankinėms transakcijoms pasirašyti, taip pat atliekant operacijas SODROS ar kitose valstybinėse informacinėse sistemose bei kreipiantis į valstybės institucijas su prašymais ir skundais. Siekiant palyginti 2020 m. vasario mėn. ir balandžio mėn. tyrimų rezultatus, atsižvelgus į šių tyrimų skirtingus imčių dydžius ir įvertinus leistinas paklaidas, apskaičiuoti išvestiniai duomenys. Skaičiavimo rezultatai parodė, kad besinaudojančių kvalifikuotu elektroniniu parašu dalis tarp 18 metų ir vyresnių gyventojų balandžio mėn., palyginti su vasario mėn., padidėjo 6 procentiniais punktais. 2020 m. vasario mėn. kvalifikuoto elektroninio parašo naudotojų buvo 23 proc., o 2020 m. balandžio mėn. – 29 proc. Nors šie rodikliai išvestiniai, tačiau leidžia indikuoti Lietuvos gyventojų naudojimosi kvalifikuotu elektroniniu parašu pokytį. Pažymėtina, kad pilnos apimties tyrimas, naudojant ankstesnių metų metodiką, skirtas detaliam įvertinti naudojamąsi elektroniniu parašu per 2020 m., bus vykdomas 2021 m. pradžioje.

elektroninio parašo naudotojų skaičius tarp vyresnių nei 50 metų žmonių, šios amžiaus grupės gyventojų naudojimas kvalifikuotu elektroniniu parašu per metus taip pat padidėjo 5 procentiniais punktais (2018 m. – 7 proc., o 2019 m. – 12 proc. visų tokio amžiaus asmenų) (13 pav.).

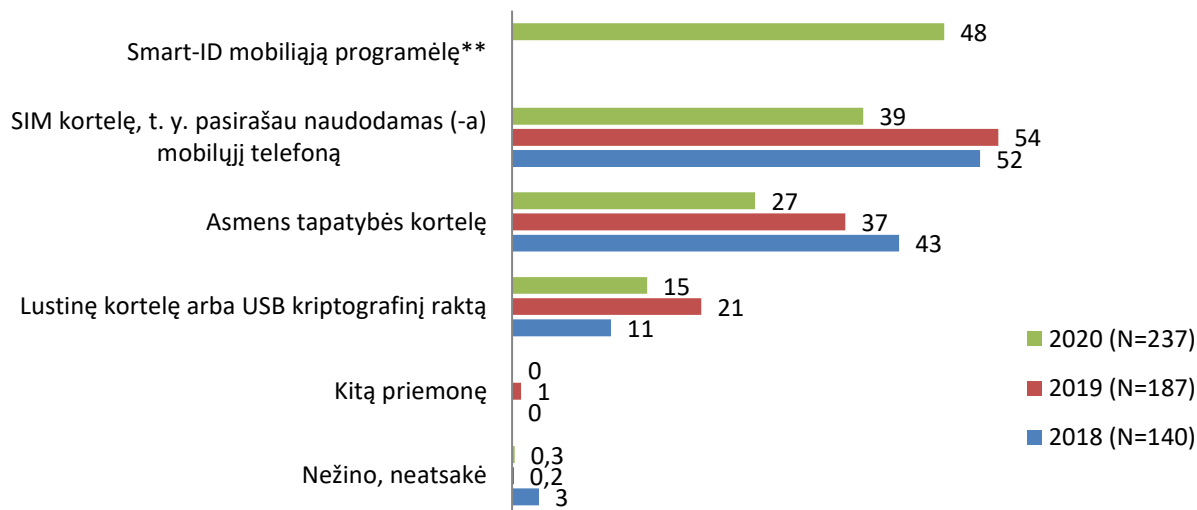
13 pav. Lietuvos gyventojų naudojimas kvalifikuotu elektroniniu parašu pagal amžiaus grupes 2019 m. (procentine išraiška)

Šaltinis: RRT

12 proc. elektroninio parašo naudotojų juo naudojosi kiekvieną dieną ar beveik kiekvieną dieną, trys iš dešimties (31 proc.) – bent kartą per savaitę, keturi iš dešimties (43 proc.) – bent kartą per mėnesį, o dešimtadalis apklaustųjų (13 proc.) – tik kartą per metus.

2019 m., palyginti su 2018 m., padidėjo dalis naudotojų, besinaudojančių elektroniniu parašu kiekvieną dieną ar beveik kiekvieną dieną (2019 m. – 12 proc., 2018 m. – 10 proc. naudotojų) ir maždaug bent kartą per savaitę (2019 m. – 31 proc., 2018 m. – 29 proc. naudotojų) ir sumažėjo dalis tų, kas juo naudojosi tik kartą per mėnesį (2019 m. – 43 proc., 2018 m. – 49 proc. naudotojų). Dalis tų, kurie elektroniniu parašu naudojosi kiekvieną dieną ar beveik kiekvieną dieną tarp jaunimo padidėjo 8 procentiniais punktais (2019 m. – 10 proc., 2018 m. – 2 proc. naudotojų), o tarp vyresnių nei 50 metų žmonių – 7 procentiniais punktais (2019 m. – 17 proc., 2018 m. – 10 proc. naudotojų).

Lietuvos gyventojai, kurie 2019 m. naudojo kvalifikuotu elektroniniu parašu, dažniausiai pasirašė naudodami *Smart-ID* mobiliąją programėlę (beveik kas antras – 48 proc.), SIM kortelę (39 proc.) bei asmens tapatybės kortelę (27 proc.). Kitą lustinę kortelę arba USB kriptografinį raktą 2019 m. naudojo 15 proc. kvalifikuoto elektroninio parašo naudotojų (14 pav.). 2019 m. *Smart-ID* mobilioji programėlė tapo populiariausia pasirašymo elektroniniu parašu priemone. Ją dažniau naudojo jaunesni nei 50 metų, labiau pasiturintys tiek kaimo, tiek didmiesčių gyventojai. SIM kortelę, kaip elektroninio pasirašymo priemonę, naudodami mobilųjį telefoną, daugiau naudojo 30–49 metų elektroninio parašo naudotojai (44 proc. tarp visų tokio amžiaus naudotojų), gyvenantys miestuose ir didmiesčiuose. Asmens tapatybės kortelę daugiau naudojo jaunesni nei 30 metų (35 proc. tarp visų tokio amžiaus naudotojų) didmiesčių gyventojai. Elektroniniu parašu, naudodami lustinę kortelę arba USB kriptografinį raktą, pasirašė vyresni nei 50 metų gyventojai (25 proc. apklaustųjų šios amžiaus grupės asmenų) iš didmiesčių.

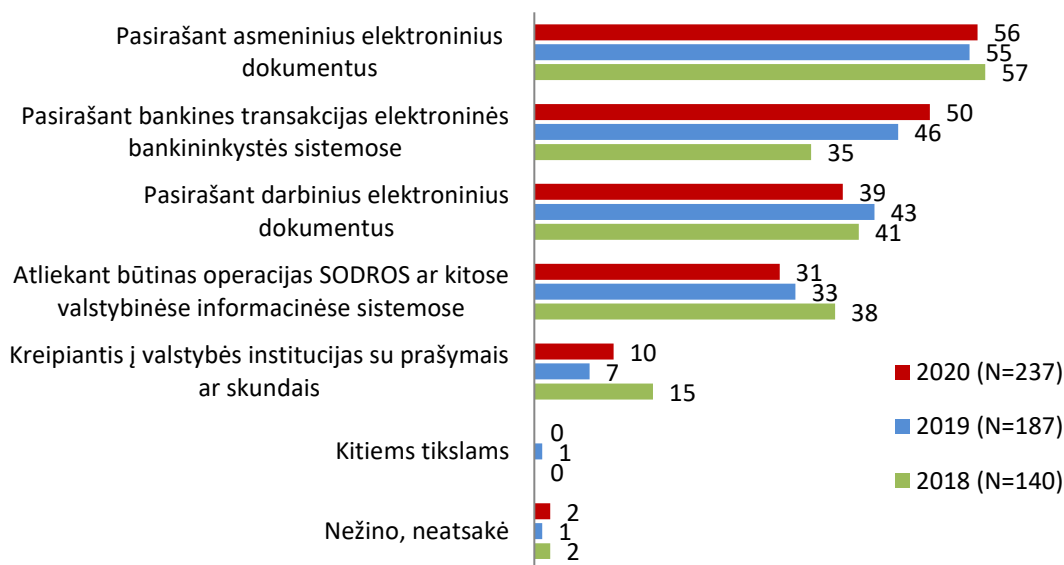
** 2018 m. ir 2019 m. *Smart-ID* programėlės nebuvo atsakymų sąrašė.

14 pav. **Kvalifikuoto elektroninio parašo kūrimo priemonės, kurias Lietuvos gyventojai naudojo elektroniam pasirašymui 2017–2019 m. (2018–2020 m. apklausų duomenys procentine išraiška)**

Šaltinis: RRT

Lietuvos gyventojai, kurie 2019 m. naudojami kvalifikuotu elektroniniu parašu, daugiausia (56 proc.) juo naudojami pasirašydami asmeninius elektrinius dokumentus, kiek rečiau – bankines transakcijas elektrinės bankininkystės sistemose (50 proc.) ir darbinus elektrinius dokumentus (39 proc.). Kiti tikslai, kam buvo naudojamas elektroninis parašas: būtinos operacijos SODROS ar kitose valstybinėse informacinėse sistemose (31 proc.). Per praėjusius metus 4 procentiniais punktais išaugo naudojimas elektroniniu parašu pasirašant bankines transakcijas elektrinės bankininkystės sistemose (2018 m. – 46 proc., 2019 m. – 50 proc. respondentų).

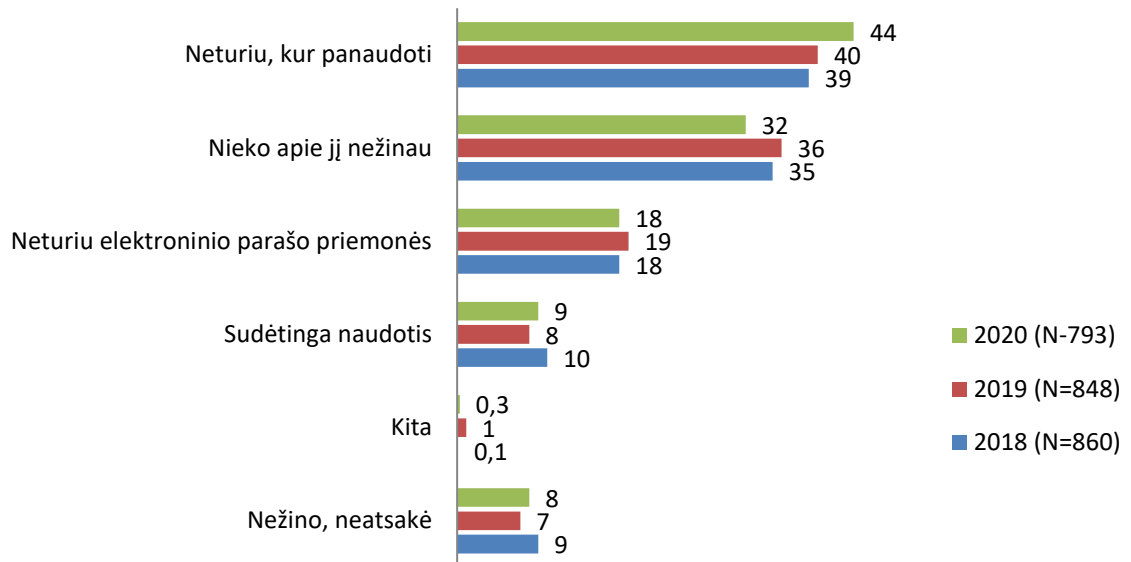
Kaip parodė apklausa, mažiausiai kvalifikuotu elektroniniu parašu praėjusiais metais buvo naudojama tada, kai reikėdavo kreiptis į valstybės institucijas su prašymais ar skundais (10 proc. iš visų 2019 m. besinaudojusių elektroniniu parašu) (15 pav.).

15 pav. **Kokiems tikslams Lietuvos gyventojai naudojo kvalifikuotą elektroninį parašą 2017–2019 m. (2018–2020 m. apklausų duomenys procentine išraiška)?**

Šaltinis: RRT

Lietuvos gyventojai, kurie 2019 m. nesinaudojo kvalifikuotu elektroniniu parašu, nurodė dvi svarbiausias to priežastis – neturi kur jį panaudoti (44 proc. iš visų, kas nesinaudojo) bei nieko nežino apie elektroninį parašą (32 proc.). Penktadalis (18 proc.) respondentų, praėjusiais metais nesinaudojusių tokiu parašu, nurodė, kad negalėjo naudotis, nes neturi tam skirtų priemonių, beveik dešimtadalis (9 proc.) apklaustųjų mano, kad jiems tokiu parašu būtų per daug sudėtinga naudotis. 8 proc. respondentų, kurie nesinaudojo elektroniniu parašu, neturėjo nuomonės šiuo klausimu (16 pav.).

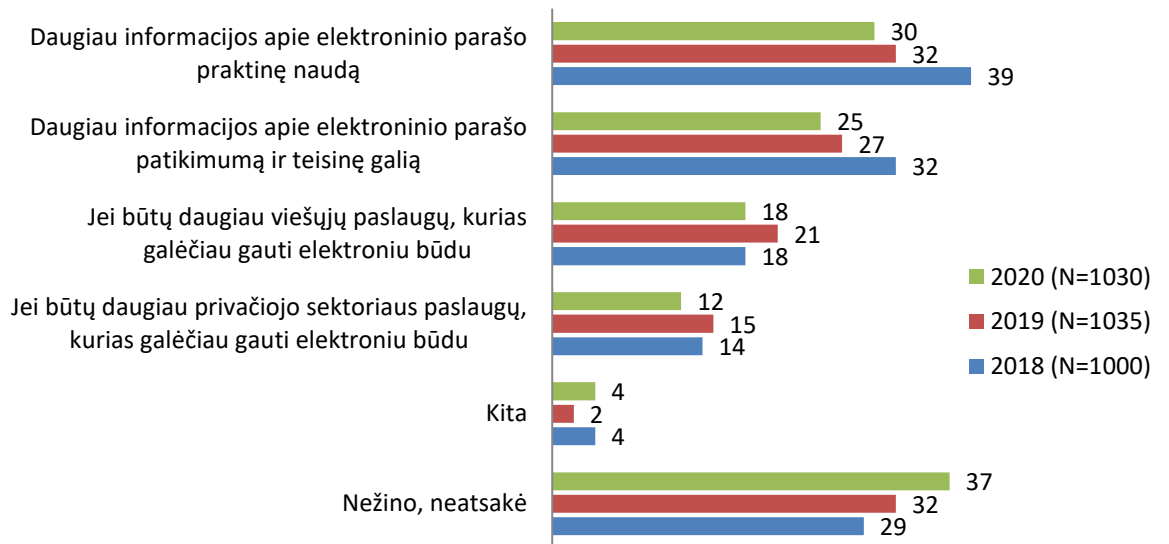

16 pav. Priežastys, dėl kurių Lietuvos gyventojai 2017–2019 m. nesinaudojo kvalifikuotu elektroniniu parašu (2018–2020 m. apklausų duomenys procentine išraiška)

Šaltinis: RRT

Per metus nesinaudojančių kvalifikuotu elektroniniu parašu motyvai nepakito. Iš visų respondentų, kurie nesinaudojo kvalifikuotu elektroniniu parašu, priežastį, kad neturėjo kur jį panaudoti, dažniau nurodė jaunesni (iki 30 metų) gyventojai (56 proc.) ir didmiesčių gyventojai (59 proc.), o nieko nežinojo apie elektroninį parašą vyresni nei 50 metų žmonės (41 proc.) ir respondentai su mažiausiomis (iki 700 eurų per mėnesį) šeimos pajamomis (51 proc.).

Lietuvos gyventojai dažniausiai nurodė dvi prielaidas, kurios juos galėtų paskatinti pradėti naudotis kvalifikuotu elektroniniu parašu (arba paskatintų juo naudotis dažniau nei dabar): jei būtų daugiau informacijos apie tokio parašo naudą (30 proc.) bei daugiau informacijos apie elektroninio parašo patikimumą ir teisinę galią (25 proc.). Kitos prielaidos: jei būtų daugiau viešųjų paslaugų, kurias galėtų gauti elektroniniu būdu (18 proc.), ir jei būtų daugiau privačiojo sektoriaus paslaugų, kurias galėtų gauti elektroniniu būdu (12 proc.). Neturėjo nuomonės šiuo klausimu 37 proc. apklaustųjų gyventojų. Tai daugiau vyresni nei 50 metų žmonės su mažiausiomis (iki 700 eurų per mėnesį) šeimos pajamomis (17 pav.).

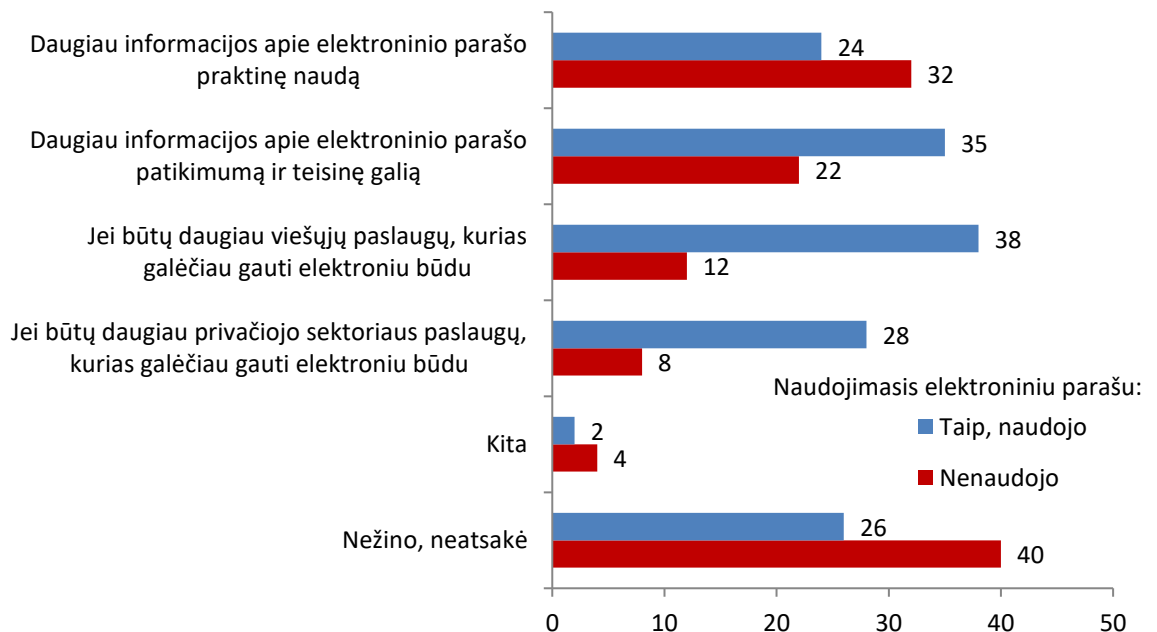

17 pav. **Priemonės, kurios paskatintų Lietuvos gyventojus naudotis kvalifikuotu elektroniniu parašu (2018–2020 m. apklausų duomenys procentine išraiška)**

Šaltinis: RRT

Dauguma apklaustųjų, kurie jau naudojami kvalifikuotu elektroniniu parašu, pageidautų daugiau viešųjų paslaugų, kurias galėtų gauti elektroniniu būdu (38 proc. iš jų tai galėtų paskatinti daugiau naudotis elektroniniu parašu), taip pat tokiu būdu norėtų gauti daugiau privačiojo sektoriaus paslaugų (28 proc.). Apie tokio parašo patikimumą bei teisinę galią daugiau informacijos norėtų gauti 35 proc., o daugiau bendros informacijos apie šio parašo praktinę naudą – 24 proc. respondentų.

Svarbiausios dvi priežastys, kurios paskatintų nesinaudojančius elektroniniu parašu gyventojus pradėti juo naudotis: daugiau informacijos apie tokio parašo naudą (32 proc.) bei daugiau informacijos apie elektroninio parašo patikimumą bei teisinę galią (22 proc.). Net 40 proc. apklaustųjų, kurie nesinaudojo elektroniniu parašu, į klausimą neatsakė (18 pav.).

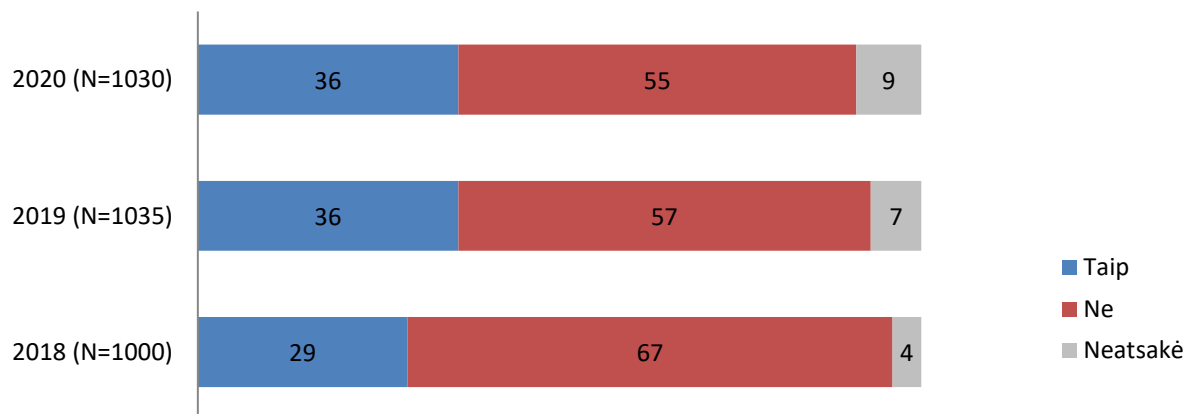

18 pav. **Priemonės, kurios paskatintų Lietuvos gyventojus, nesinaudojančius kvalifikuotu elektroniniu parašu, pradėti juo naudotis, o tuos, kurie naudojami kvalifikuotu elektroniniu parašu, juo naudotis dažniau (procentine išraiška)**

Šaltinis: RRT

Paminėtina, kad Lietuvos gyventojus, stokojančius informacijos apie elektroninį parašą ir jo panaudojimo galimybes, pradėti naudotis kvalifikuotu elektroniniu parašu arba juo naudotis dažniau ir įvairesniems tikslams skatina projekte „Prisijungusi Lietuva“, kurį įgyvendina RRT kartu su IVPK, asociacija „Langas į ateitį“, Lietuvos nacionaline Martyno Mažvydo biblioteka ir LR vidaus reikalų ministerija, numatytos veiklos, pradėtos vykdyti 2019 m., kurios bus baigtos 2021 m. Šio projekto apimtyje jau sukurti 2 mokomieji filmukai ir 4 instruktažai elektroninio parašo tema, nupirkta 50 tūkst. lustinių kortelių skaitytuvų, kuriuos projekto partneriai teminių mokymų metu platina potencialiems elektroninio parašo naudotojams. RRT ir ateityje rengs ir platins mokomąją medžiagą apie patikimumo užtikrinimo paslaugas ir elektroninį parašą bei dalyvaus projekto partnerių veiklose, kiek tai susiję su patikimumo užtikrinimo paslaugų ir elektroninio parašo klausimais.

Apklausa taip pat parodė, kad trečdalis (36 proc.) respondentų žino, kad asmens tapatybės korteles, kurios išduotos nuo 2009 m., galima naudoti pasirašant kvalifikuotu elektroniniu parašu, daugiau nei pusė (55 proc.) apklaustų gyventojų atsakė, kad jie apie tai nežino, o 9 proc. respondentų neatsakė į šį klausimą. Informuotų apie tokią galimybę gyventojų dalis per metus nepakito (19 pav.).

19 pav. **Ar Lietuvos gyventojai žino, kad asmens tapatybės korteles, kurios išduotos nuo 2009 m., galima naudoti pasirašant kvalifikuotu elektroniniu parašu (2018–2020 m. apklausų duomenys procentine išraiška)?**

Šaltinis: RRT

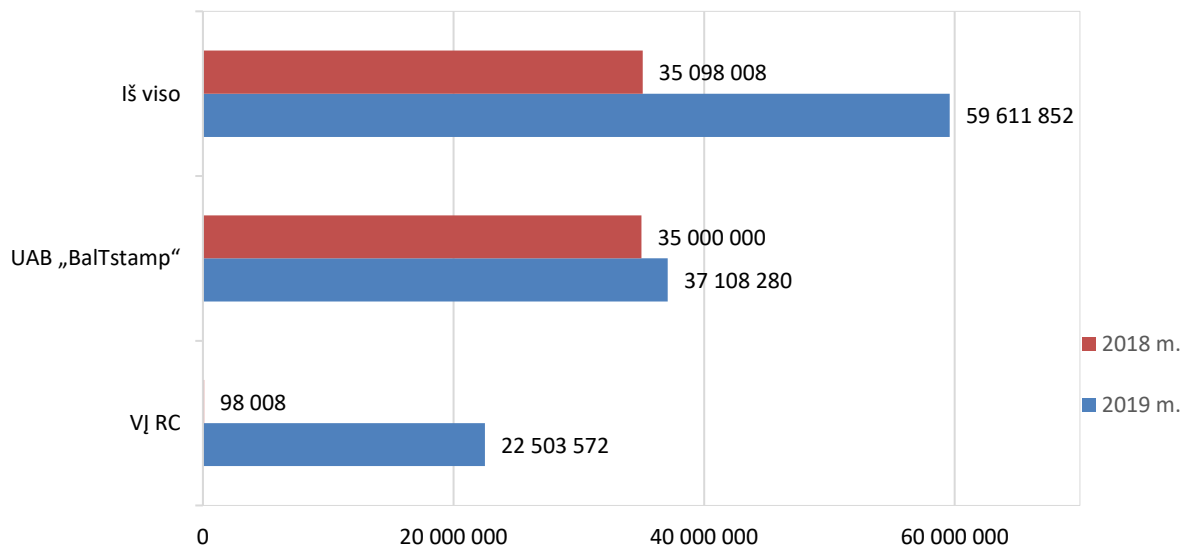
Apie tai, kad asmens tapatybės korteles, išduotas nuo 2009 m., galima naudoti pasirašant kvalifikuotu elektroniniu parašu, geriausiai žino jaunesni nei 50 metų žmonės (51 proc.) ir didmiesčių gyventojai (47 proc.). Asmens tapatybės kortelę, pasirašydami elektroniniu parašu, taip pat daugiau naudojo jaunimas iki 30 metų (35 proc. visų tokio amžiaus elektroninio parašo naudotojų), gyvenantys didmiesčiuose (34 proc.). Mažiausiai apie tokią galimybę žino vyresni nei 50 metų žmonės (21 proc.) bei kaimo gyventojai (25 proc.). Manytina, kad tuomet, kai pagal projektą „Prisijungusi Lietuva“ įsigytus lustinių kortelių skaitytuvus projekto partneriai išplatins potencialiems elektroninio parašo naudotojams, asmens tapatybės kortelę pasirašymui elektroniniu parašu naudos daugiau asmenų, ypač mažesnes pajamas gaunančių vyresnio amžiaus kaimo gyventojų.

Visą tyrimo ataskaitą galima rasti RRT interneto svetainėje www.elektroninispapasas.lt.

Kvalifikuotų elektroninių laiko žymų kūrimo ir kitos paslaugos

Plečiantis elektroninio parašo naudojimui, didėja ir elektroninių laiko žymų kūrimo, kaip vienos iš kvalifikuotų patikimumo užtikrinimo paslaugų, paklausa. Elektroninės laiko žymos palengvina elektroninio parašo galiojimo patikrinimą pasibaigus kvalifikuoto elektroninio parašo sertifikato

galiojimui bei gali būti naudojamos tais atvejais, kai reikia užtikrinti duomenų vientisumą ir žinoti kada šie duomenys egzistavo. Kvalifikuotų elektroninių laiko žymų kūrimo paslaugas 2019 m. Lietuvoje teikė 2 teikėjai: UAB „BalTstamp“ ir VĮ RC. 2019 m. iš viso sukurta 59 611 852 kvalifikuotos elektroninės laiko žymos (2018 m. – 35 098 008). UAB „BalTstamp“ sukūrė 37 108 280 (2018 m. – 35 000 000), o VĮ RC – 22 503 572 (2018 m. – 98 008) kvalifikuotas elektronines laiko žymas (20 pav.).

20 pav. Kvalifikuotų elektroninių laiko žymų kūrimo paslaugos 2018 m. ir 2019 m. pagal Lietuvos kvalifikuotus patikimumo užtikrinimo paslaugų teikėjus

Šaltinis: RRT

VĮ RC suteikta teisė sudarinėti kvalifikuotus elektroninių spaudų sertifikatus, gavus kvalifikuoto patikimumo užtikrinimo paslaugų teikėjo, sudarančio kvalifikuotus elektroninio spaudo sertifikatus, statusą. 2019 m. VĮ RC sudarė vieną kvalifikuotą elektroninio spaudo sertifikatą.

IŠVADOS

- Įsigaliojus eIDAS reglamentui, visose ES šalyse buvo sudaryta galimybė teikti 9 tipų kvalifikuotas patikimumo užtikrinimo paslaugas. 2019 m. Lietuvos patikimumo užtikrinimo paslaugų teikėjai teikė 3 tipų kvalifikuotas patikimumo užtikrinimo paslaugas: kvalifikuotų elektroninio parašo bei elektroninio spaudo sertifikatų sudarymo paslaugas ir kvalifikuotų elektroninių laiko žymų kūrimo paslaugas.
- 2019 m. Lietuvoje kvalifikuotų elektroninio parašo sertifikatų sudarymo paslaugas, kaip ir 2018 m., aktyviai teikė ir Estijoje įregistruotas bei prižiūrimas patikimumo užtikrinimo paslaugų teikėjas SK, kuris šiuo metu užima daugiau kaip pusę (56 proc.) Lietuvos kvalifikuotų elektroninio parašo sertifikatų rinkos.
- 2019 m. ir toliau sparčiausiai augo mobiliojo elektroninio parašo naudotojų skaičius ir dabar tokias priemones yra pasirinkusi didžioji dalis (57 proc.) kvalifikuotų elektroninio parašo naudotojų Lietuvoje.
- Įvertinus elektroninių paslaugų teikėjų ir gyventojų apklausų duomenis, pastebėtina, kad elektroninio parašo naudojimas ir toliau stabiliai augo, o 2019 m. elektroninį parašą buvo naudoję 23 proc. gyventojų.
- Siekiant paskatinti Lietuvos gyventojus naudotis patikimumo užtikrinimo paslaugomis, pagrindinis dėmesys turėtų būti skiriamas:

- patikimumo užtikrinimo paslaugų teikėjų priežiūrai, užtikrinant visus reikalavimus atitinkančių, saugių ir patikimų paslaugų teikimą;
 - elektroninio parašo naudos ir patikimumo užtikrinimo paslaugų viešinimui, ypač tarp mažesnes pajamas gaunančių ar vyresnio amžiaus asmenų;
 - galimybės pasirašyti elektroniniu parašu, naudojantis valstybės išduodamomis priemonėmis – asmens tapatybės kortelėmis – viešinimui, ypač tarp mažesnes pajamas gaunančių ar vyresnio amžiaus asmenų bei kaimo gyventojų.
- Tikimasi, kad Lietuvos gyventojus, stokojančius informacijos apie elektroninį parašą ir jo panaudojimo galimybes, pradėti naudotis kvalifikuotu elektroniniu parašu arba juo naudotis dažniau ir įvairesniems tikslams paskatins projekte „Prisijungusi Lietuva“, kurį 2019–2021 m. įgyvendina RRT kartu su IVPK, asociacija „Langas į ateitį“, Lietuvos nacionaline Martyno Mažvydo biblioteka ir LR vidaus reikalų ministerija, numatytos veiklos.

Direktorius

Feliksas Dobrovolskis